Коми му

РЕСПУБЛИКАСА ВОЙТЫРЛӦН ГАЗЕТ

Вторник, 1992 вося январь 28 лун • № 11 (14707) • Доныс 20 кӧп.

ВОЧА КЫВЙЫС АБУ НА СТӦЧ

«Коми му» газет редакцияын выль 1992 во водзвылын республикаысь правительствоса председатель В. И. Худяевкӧд аддзысьлігӧн сёрнӥ пансьылісь и национальнӧй газет-журналъяслӧн аскна лун йылысь. Гӧгӧрвоана, мыйла тайӧ темаыс кыпӧдӧ журналистъяслысь ыджыд тӧжд. Коми изданнеяс оз вайны прибыль. Налӧн тиражъясыс роч серти ёна ичӧтджыкӧсь. Но, дерт жӧ, оз сӧмын прибыль серти позь донъявны сійӧ либӧ мӧд газет-журналӧс. Найӧ зільӧны стӧча висьтавны лыддьысьысьяслы ӧнія сьӧкыд кадӧ Россияысь да Комиысь правительствояслӧн политика йылысь, зільӧны дорйыны уджалысь йӧзӧс. И, дерт жӧ, быть колӧ казьтыштны сы йылысь, кутшӧм ыджыд удж вӧчӧны коми газет-журналъяс национальнӧй политика дорйӧм могысь. Став тайӧ зэв колана да кыв кутана уджас ассьыс пай пуктӧ и «Коми му». Но коді нӧ босьтчас рынок вылӧ вуджигӧн, кор быдӧн ёнджыка думайтӧ ас йывсьыс, отсавны национальнӧй изданиеяслы? Сэки Вячеслав Иванович шуис, мый правительство дасьтӧ та йылысь торъя постановление.

И со кольӧм субӧтаӧ Коми ССР-са Министръяс Сӧветлӧн заседание вылын мукӧд вопроскӧд тшӧтш вӧлі видлалӧма «Рыночнӧй йитӧдъяс вылӧ вуджан кадӧ коми национальнӧй печать да массӧвӧй информация средствояс доръяи мераяс йылысь» постановлениелысь проект.

СЫЮН ТӦДМӦДІГӦН Коми ССР-са Министръяс Сӧветысь национальнӧй вопросъяс да культура отделӧн веськӧдлысь Е. А. Попов пасйис, мый вонс кад дорйыны коми кыв дзикӧдз вошӧмысь. Ӧд лэдзны кӧ ставсӧ ас вӧля вылӧ, национальнӧй изданиеяс ӧдвакӧ колясны ловйӧн. А газетъястӧг да журналъястӧг кутшӧм сёрнӥ вермас лоны коми кывлӧн водзӧ сӧвмӧм йылысь. Талун коми изданиеяслӧн ӧтувъя тиражыс сӧмын 45 тысяча экземпляр. Сэк жӧ весиг донъяс ёна содӧм бӧрын «Красное знамя» газетлӧн тиражыс пӧшти 92 тысяча экземпляр, Воркутаысь «Заполярье» газетлӧн тиражыс вӧв 50 тысяча экземпляр-ӧдз.

Важӧн нин сёрнӥ мунӧ сы йылысь, медым заводитны лэдзны 1992 во помсянь «Коми му» газет вежоннас витысь, а «Чушканзі» журнал коми да роч кыв вылын. Сэки «Коми му» вылӧ кварталнас ковмас 376 тысяча шайт содтӧд рӧскод. Сідзжӧ и мукӧд национальнӧй газет-журнал вылӧ ковмас унджык сьӧм.

Сэсся и национальнӧй литература уна воштӧ ичӧт тираж да дон вӧсна. Таво тайӧ рӧскодсӧ вештӧм вылӧ Коми книжнӧй издательстволы республиканскӧй бюджетысь индӧма вичмӧдны проект сертиыс 450 тысяча шайт. Торйӧн нин уна ковмас учебнӧй, историко-краеведческӧй, челядьлы литература лэдзӧм могысь. Сыысь кындзи 98 тысяча шайт колӧ, медым мынтӥны авторъяслы. Став тайӧ рӧскод вылас издательстволы таво ковмас 600 тысяча шайт.

1992 восянь жӧ газетъяс да журналъяс редакцияясын уджалысьяслы коми кыв тӧдӧмысь постановлениелӧн проектас содтӧм шуӧма мынтӥны окладысь 25 процент. Тадзи вӧчьӧ став мырын, кор сёрниыс мунӧ мукӧд кывъяс тӧдӧм йылысь.

Сэсся талун республиканскӧй газетлӧн ӧти номерысь мынтӧны 230 шайт гонорар, а районнӧй газетлӧн ӧти номерысь — сӧмын 50 шайт. Тайӧ зэв этша. Вермас воны сэтчӧдз, мый ичӧт гонораръяс вӧсна йӧзыс дзикӧдз дугдасны гижны газетӧ. Сёрниыс мунӧ сы йылысь, медым заводитны мынтӥны республиканскӧй газетлӧн ӧти номерысь 700—800 шайт гонорар да сідзжӧ содтӥны и районнӧй газетъяслысь гонорарсӧ. Постановлениелӧн проектас та вылӧ индӧма видзны 3,5—4 миллион кымын шайт. Дерт, первой видзӧдлас сертиыс рӧскодъясыс быттьӧ вель ыджыдӧсь. Но ӧд талун донъясыс зэв ӧдйӧ содӧны дзик быдтор вылӧ. Мый тӧрыт на лыддьылісны вывті донаӧн, талун сійӧ жӧ доннас некодӧс нин он чуймӧд. Но видзӧдлыны кӧ пыдісяньджык, сёрниыс мунӧ коми кыв, национальнӧй культура видзӧм да сӧвмӧдӧм йылысь, торйӧн кӧ, быдса нациялӧн судьба йылысь. И тані донъяснад артасьны оз лӧсяв. Ӧд, шуам, сійӧ жӧ «Красное знамя» газет вылӧ выль донъяс артыштӧм бӧрын таво кежлӧ нин колӧ 3,7 миллион шайт дотация.

— Кора содтӥны районнӧй газетъяслӧн быд номерысь гонорарсӧ 300—350 шайтӧдз, а республиканскӧй газетъяслы тайӧ лыдпассӧ вайӧдны 700—750 шайтӧдз, — шуис Коми ССР-ысь Госкомиздатса председатель А. А. Ануфриев. — Колӧ 3—4 миллион шайт содтӧд сьӧм и типография выльмӧдӧм вылӧ. Чайта, мый республиканскӧй газет-журналъясын уджалысь войтырӧс уждон сертиыс колӧ ӧткодявны сӧветскӧй работникъяскӧд.

— Тайӧ проектсӧ лӧсьӧдӧма республиканскӧй бюджет артыштӧг. Сійӧ абу на, — тӧдчӧдіс республикаысь финансъяс кузя министр А. В. Захаров. — Унаторкӧд абу сӧглас. Та вӧсна кора постановлениесӧ видлавны сёрӥджык, мӧд либӧ коймӧд кварталын.

(Водзӧ 2 лист бокын.)

ФЕРМЕР

Печорскӧй районса Соколово сиктысь Владимир Терентьевич Терентьев ветліс Коми ССР-ысь крестьянскӧй (фермерскӧй) овмӧсъяс да видз-му овмӧс кооперативъяс союзлӧн мӧд конференция вылӧ, коді неважӧн муніс Сыктывкарын. Мый йылысь вӧлі сэні сёрниыс — лыддьӧй газетлӧн матысса номерын.

Снимокыс Д. НАПАЛКОВЛӦН.

РЕСПУБЛИКАЫСЬ ЮӦРЪЯС

Эз на ӦВСЬЫНЫ

Некымын во сайын кӧсйіспы кыпӧдны Удораын атомнӧй электростанция. Сэтчӧс войтыр став мирӧн суутісны талы паныд. СССР-са минэнергоды ковмис эновтчыны.

Но, вӧлӧмкӧ, министерствоса веськӧдлысьясыд наянитӧмаӧсь. Кыдзи юӧртіс СНГ-ысь антиядернӧй обществолӧн президиумса член Г. П. Асікритов, ӧні Россия киӧ вуджӧм тайӧ ведомствоыс мӧвпалӧ стрӧитны выль атомнӧй станциятӧ Печора вожын нин. АЭС стрӧитысьясӧс, дерт, позьӧ гӧгӧрвоны: атомыс энергияыд донтӧм. Сӧмын тай донтӧм вылад ыштігад тшӧкыда на аслыным лёксӧ вӧчам. «Чернобыльыд» оз-ӧ грӧзит и Коми мулы, Печораса олысьяслы? Гашкӧ, тырмас нин нуӧдны Коми республикаын экспериментъяссӧ? Оз кӧ АЭС стрӧитысьяс ӧвсьыны, кыпӧдчасны налы паныд оз сӧмын Печора вожсаяс, но и Эжва, Луза, Сыктыв юяс пӧлӧн олысьяс.

М. МАКАНИН.

«Гӧгрӧс пызан» сайын

Неважӧн Ухтаын вӧлі «гӧгрӧс пызан» сайын сёрни, кодӧс нуӧдісны Печора спаситан комитет да «Коми котыр» общество.

Ухтинскӧй районын талун сизимсӧ гӧгӧр места, кӧні радиацияыс нормаысь ёна ыджыдджык (пасйӧма жӧ официальнӧя сӧмын дас кыкӧс). Неважӧн Коми ССР-ысь Верховнӧй Сӧвет вӧзйылісь видлавны вопроссӧ республикаса госкомприродалы, медым экономическӧй фондысь мынтӥны ухтасаяслы компенсация, но «доддьыс» оз вӧрзьы места вывсьыс. Кыдзи артмис, мый Чибьюса нефтянӧй скважинаяскӧд орччӧн кыпісны керкаяс? Кутшӧм организацияыс вузалӧны рубеж сайӧ вӧр? Тайӧ да мукӧд юалӧм вылӧ «гӧгрӧс пызан» сайын аддзысьлігӧн вочавидзісны карса веськӧдлысьяс, республикаса ведомствоысь представительяс, Ухтаысь вӧр-ва видзан службаыс.

М. АНДРЕЕВ.

Бара грипп

Республикаын бара паськалӧ грипп. Кольӧм вежоннас висьысьяслӧн лыдыс вонс кызь тысяча мортӧдз.

Госсанэпиднадзорлӧн республиканскӧй центрысь главнӧй врачӧс вежысь В. М. Чжао юӧртіс, мый тайӧ гриппыслӧн вирусыс зэв ӧдйӧ рӧдмӧ. Висьӧмыслӧн «выныс» кутас быриы сӧмын кӧнкӧ февраль шӧрын. Эпидемияыс эз на во Воркутаӧ, Инта да Троицко-Печорскӧй районӧ. Мукӧд карын да районын ёнакодь нин нӧрпалӧны.

«Комфармация» республиканскӧй производственнӧй объединение волзвын пасьтысис грипп кежлӧ, мыйта вермис, чукӧртіс колана лекарствояс. Ӧні препаратъяссӧ пыстӧма республикаса быд карӧ да районӧ. Лекарствосӧ медводз кутасны сетавны висьысь челядьлы.

М. УПОРАТИН.

ВУЗАЛӦМА БИРЖА ПЫР

Январь 22 лунӧ Коми тӧварнӧй биржаын вӧлі вӧзйӧма 180 миллион шайт дон продукция. Кырымалӧма 12 контракт, ставсӧ 2.428.750 шайт дон.

Машиностроениелӧн да приборостроениелӧн вӧчӧмторъясысь ньӧбисны «Урал-375» маркаа 4 автомобиль 180 тысяча шайтӧн. Вӧр продукцияысь иналӧма 500 кубометр коръя баланс, ӧтлаынсӧ 200 тысяча шайт дон. Сэсся 360 кубометр лыска пиловочник 1.850 шайтӧн кубометр. Медбӧрын, 50 кубометр босьтӧм дора тьӧсплака, коді ставнас сувтіс 75 тысяча шайт.

Стрӧитчан материал пыысь вузалісны 155 столярнӧй изделие, 950 шайтӧн. Лёгкӧй промышленностьлӧн изделиеясысь — 100 хлопчатобумажнӧй мужичӧй гач 17 тысяча шайт дон.

Полиграфическӧй промышленностьлӧн продукциясысь, культурно-бытӧвӧй товарысь — 7.500 рулон шпалер 15 шайтӧн. Вӧзйисны 10 комплект офиснӧй (разнӧй контораясӧ сувтӧдан) «Супер» мебель 70 тысяча шайтӧн, инасис 2. Вӧлі вӧзйӧма сідзжӧ 13 комплект небыд мебель, доныс 28 тысяча шайтсянь 32 тысячаӧдз. Лои вузалӧма 10 комплект. 31 тысяча шайтсянь 35 тысячаӧдз быдӧнысь мынтісны.

ВОЧА КЫВЙЫС АБУ НА СТӦЧ

(Заводитчӧ 1 лист бокын).

— Миян издательство дзик ӧти, коді лэдзӧ коми кыв вылын литература, — пасйис Коми книжнӧй издательствоса директор Д. М. Леканов. — Кора вештыны коми кыв вылын 6 учебник да челядьлы 20 книга лэдзӧм могысь рӧскодысь юкӧнсӧ. Та могысь колӧ 570 тысяча шайт. Бӧрынджык бергӧда уджйӧзсӧ.

— Постановлениеас сёрни мунӧ рынок вылӧ вуджан кадӧ газет-журналъяслы отсӧг сетӧм йылысь, — висьталіс «Красное знамя» газетса обозреватель В. Л. Шаров. — Оз кӧ ло сетӧма отсӧгсӧ, уна издание вермас дзикӧдз киссьыны. Журналистъяс вуджасны рыночнӧй структураясӧ. Гижны кужысь мортыд ӧд быдлаӧ колӧ.

— Отсӧгтӧгыд газет-журналъяс вермасны пӧдлассьыны, — висьталіс «Периодика» издательствоса директор В. И. Осипов. — Та йылысь, торйӧн нин национальнӧй печать да литература йылысь, сёрни колӧ кыпӧдны Коми ССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн сессия вылын.

— Правительство весиг оз вензьы сы кузя, мый колӧ ыджыдджык отсӧг сетны печатьлы. Ӧд сійӧ вӧчӧ йӧз пӧвстын зэв ыджыд удж, — висьталіс Коми ССР-ысь Министръяс Сӧветса председательӧс вежысь Ю. Д. Уляшев. — И татшӧм постановленнесӧ быть колӧ примитны.

— Збыльысь, олӧмыс тшӧктіс талун кыпӧдны милялы та йылысь сёрнисӧ, — тӧдчӧдіс кыв көрталігмоз Коми ССР-ысь Министръяс Сӧветса председатель В. И. Худяев. — Отсӧгсӧ колӧ быть сетны. Тшӧтш кыпӧдлыны сёрни и республикаса Верховнӧй Сӧветлӧн сессия вылын. Огӧ кӧ примитӧй талун решениесӧ, вӧчам зэв ыджыд политическӧй ӧшыбка. Дерт, постановлениеас мыйсюрӧ ковмас на стӧчмӧдны, вежыштны. Тайӧ документсӧ зэв ёна виччысьӧны.

Коми ССР-са Министръяс Сӧветлӧн заседание вылын вензисны и сы йылысь, колӧ-ӧ лэдзны роч кыв вылын кык республиканскӧй газет. Сёрниыс, торйӧн кӧ, мунӧ «Республика» газетлӧн аскна лун йылысь, сы йылысь, ёна-ӧ колӧ сійӧ республикаса олысьяслы. Дерт, пӧдлавны кӧ сійӧс, сэтчӧс журналистъяс оз кольны удзытӧг. Но мыйла нӧ сідзкӧ вӧлі заводитны лэдзны выль газетсӧ? Сэтшӧм ӧмӧй ми озырӧсь?

КЫВ ШУТӦГ, тайӧ постановлениесӧ важӧн нин вичмысисны республикаысь массӧвӧй информация средствоясса, торйӧн нин коми печатьса уджалысьяс. Но лоис-ӧ документыс республиканскӧй газет-журналъяссa веськӧдлысьяслӧн В. И. Худяев ёртлы восьса письмӧ вылӧ воча кывйӧн? Эз на помӧдз. Ӧд уна лыдпас кутасны на стӧчмӧдны. И колӧ-рлань найӧ катовтасны, абу тӧдса. Сэсся восьса письмӧыс сёрниыс муніс и уна мукӧд вопрос йылысь. Журналистъяс надейтчӧны, мый удайтчас воны ӧти кывйӧ.

И. БЕЛЫХ.

● МИЯН ИНТЕРВЬЮ

МӦД ТУЙ ЭЗ СЮР?

ВОДДЗА ВОӦ, кор медводдзаысь шахтёръяссянь кутім кывны забастовкаӧн грӧзитчӧм, тайӧ вӧлі сэк уналы и тешкодьӧн, и позьтӧмторйӧн. Эз быдӧн найӧс ошкы. Ковмис и вежӧраным кутшӧмсюрӧ вежсьӧм, мед мыйтакӧ правдайтны горнякъясӧс, гӧгӧрвоны: сэк мӧд ногӧн найӧ эз вермыны. Ӧні не сӧмын кывйыс, ачыс забастовкаыс шымыртӧ то ӧти коллективӧс, то мӧдӧс, либӧ и быдса отрасьясӧс. Неважӧн на ёна сёрнитім культураса, просвещениеса уджалысьяслӧн да бара жӧ горнякъяслӧн бастуйтӧм йылысь. Талун воис медикъяслӧн кад. Найӧс, кыдзи и мукӧдӧс, кыпӧдны сы вылӧ асланыс отраслевӧй профсоюз органъяс. Тыдалӧ, став мукӧд туйыс лои шогмытӧм. Профсоюзнӧй веськӧдлысьяслысь мӧвпъяссӧ печатьын сетлім нин: найӧ ошкӧны уджалысь йӧзлысь асланыс социальнӧй да профессиональнӧй правояс вӧсна тыш.

А кыдзи делӧ вылас видзӧдӧны Коми ССР-са здравоохранение министерствоын? Отарладорсянь кӧ, йӧзлӧн эм бастуйтны право. Талы паныд мый шуан? Мӧдарсянь кӧ, ставсӧ-ӧ вӧчис министерство, мед не вайӧдны найӧс та вылӧда? Шыӧдчим министр **Е. В. ЕПИФАНОВ** дорӧ да со кутшӧм сёрни артмис сыкӧд:

— Здравоохранение лӧн олӧм-вылӧм омӧль, кыдзи и быдлаын, медся нин госбюджетнӧй юкӧнъясын. Кольӧ сідз шусяна «остаточнӧй» принцип сьӧм юклӧмын, а сысянь и унджык шогыс: нинӧм вылӧ оз тырмы. Та дырйи эм-ӧ врачлӧн позялун да и кӧсйӧм сьӧлӧмсянь уджавны? Абу весиг тырмымӧн медикамент. Кыдзи нӧ профессиональнӧя бурдӧдан мортсӧ? Сьӧм оз тырмы сёян-юан, небыд кӧлуй, транспорт вылӧ. Тайӧ тӧдчӧ настроение вылӧ.

— Евгений Васильевич, выль воын бур вылӧ надея эз содыш?

— Сьӧкыд шуны. Российскӧй Федерациялӧн ни Коми республикалӧн бюджет абу на вынсьӧдӧма. Донъяс содмӧсӧ артыштӧг миялы колӧ 1,2 миллиард шайт. Сетасны кӧ та мындасӧ да тшӧтш сійӧс, мый ковмас содтӧдыс, сэк ми кутам овны. Стӧч лыднас талун некод оз висьтав. Донъяс чечалӧны. А ковмас оз этша сьӧм. Пример вылӧ, ӧти УАЗ автомашина сулалӧ 307 тысяча шайт. Сайтарнӧй машина пӧшти некӧн оз тырмы. Сійӧ вӧлі 12 тысяча. Тавосянь ӧдвакӧ лоӧ позялун кодлыкӧ ньӧбны.

— Донъяс вылӧ ӧні быдӧн ыстысьӧны. Но найӧй йӧзсӧ лишнӧй ог повзьӧдлӧй. Республикаса здравоохранение абу жӧ ӧд киссян вылын?

— Эм и бурыс. 1991 воын Комиын выль медицинскӧй учрежденнеяс стрӧитӧм вылӧ видзӧма 32 миллион шайт, 1990 воын серти унджык. Эштӧдӧма больничнӧй комплекс Көрткерӧсын, стоматологическӧй поликлиника Сыктывкарын, хирургическӧй корпус Печораын, кыпӧ содтӧд стрӧйба диагностическӧй центрлы. Лыддя ыджыд шедӧдӧмторйӧн сійӧс, мый республикаын кольӧм во быд тысяча челядь вылӧ арталӧмӧн кузяс этшаджык кага, кӧть и чужысьыс этшаджык жӧ. Сэсся катало́н дзоньвидзалун абу сӧмын медицина сайын. Сійӧ йитчӧма и мамыслӧн сёйӧмюбмкӧд, уджалан условиекӧд. Мыйта нывбаба миян мырсьӧ медся сьӧкыдінас...

— Тані, чайта, лӧсялӧ и медицинскӧй кадръяс йылысь висьталыштны. Ті шоча сёрнитланныд «Коми му» лыддьысьяскӧд, да мед нин лоӧ «быдтор йылысь».

— Кольӧм во, став мунысь-воысьсӧ тӧд вылӧ босьтӧмӧн, республикаын содіс 90 врач. Индӧм кад уджыштӧм бӧрын унаӧн, дерт, бӧр мунӧны. Колӧ ассьыным врачьясӧс велӧдны. Ӧд быд вуз дасьтӧ медсясӧ аслас областьлы специалистъясӧс. Миянсянь договор серти том йӧз велӧдчӧны сизим мединститутын. Регыд сёрнитчам ещӧ Ярославльсакӧд. Мед эськӧ и предприятиеяс, райисполкомъяс веськыда сёрнитчасны врачьясӧс велӧдӧм йылысь. Но ещӧ пасъя: республикаын быть колӧ клиническӧй база.

— Стӧчмӧдӧй, мый сэтчӧ пырӧ.

— Сійӧ лоӧ, кор пыртам уджӧ морфологическӧй комплекс да кардиологическӧй центр. Сэк вермам тані велӧдны специалистъясӧс.

— Евгений Васильевич, вайӧй бӧр бергӧдчамӧй забастовка дорӧ. Мый сы йылысь думайтанныд?

— Ме ногӧн, Коми ССР-са правительство да минсьӧ медся сьӧкыдінас...

— Тані, чайта, лӧсялӧ и медицинскӧй кадръяс йылысь висьталыштны. Ті шоча сёрнитланныд «Коми му» лыддьысьяскӧд, да мед нин лоӧ «быдтор йылысь».

— Кольӧм во, став мунысь-воысьсӧ тӧд вылӧ босьтӧмӧн, республикаын содіс 90 врач. Индӧм кад уджыштӧм бӧрын унаӧн, дерт, бӧр мунӧны. Колӧ ассьыным врачьясӧс велӧдны. Ӧд быд вуз дасьтӧ медсясӧ аслас областьлы специалистъясӧс. Миянсянь договор серти том йӧз велӧдчӧны сизим мединститутын. Регыд сёрнитчам ещӧ Ярославльсакӧд. Мед эськӧ и предприятиеяс, райисполкомъяс веськыда сёрнитчасны врачьясӧс велӧдӧм йылысь. Но ещӧ пасъя: республикаын быть колӧ клиническӧй база.

— Стӧчмӧдӧй, мый сэтчӧ пырӧ.

— Сійӧ лоӧ, кор пыртам уджӧ морфологическӧй комплекс да кардиологическӧй центр. Сэк вермам тані велӧдны специалистъясӧс.

— Евгений Васильевич, вайӧй бӧр бергӧдчамӧй забастовка дорӧ. Мый сы йылысь думайтанныд?

— Ме ногӧн, Коми ССР-са правительство да минсьӧ медся сьӧкыдінас...

— Тані, чайта, лӧсялӧ и медицинскӧй кадръяс йылысь висьталыштны. Ті шоча сёрнитланныд «Коми му» лыддьысьяскӧд, да мед нин лоӧ «быдтор йылысь».

— Кольӧм во, став мунысь-воысьсӧ тӧд вылӧ босьтӧмӧн, республикаын содіс 90 врач. Индӧм кад уджыштӧм бӧрын унаӧн, дерт, бӧр мунӧны. Колӧ ассьыным врачьясӧс велӧдны. Ӧд быд вуз дасьтӧ медсясӧ аслас областьлы специалистъясӧс. Миянсянь договор серти том йӧз велӧдчӧны сизим мединститутын. Регыд сёрнитчам ещӧ Ярославльсакӧд. Мед эськӧ и предприятиеяс, райисполкомъяс веськыда сёрнитчасны врачьясӧс велӧдӧм йылысь. Но ещӧ пасъя: республикаын быть колӧ клиническӧй база.

— Стӧчмӧдӧй, мый сэтчӧ пырӧ.

— Сійӧ лоӧ, кор пыртам уджӧ морфологическӧй комплекс да кардиологическӧй центр. Сэк вермам тані велӧдны специалистъясӧс.

— Евгений Васильевич, вайӧй бӧр бергӧдчамӧй забастовка дорӧ. Мый сы йылысь думайтанныд?

— Ме ногӧн, Коми ССР-са правительство да минсьӧ медся сьӧкыдінас...

— Тані, чайта, лӧсялӧ и медицинскӧй кадръяс йылысь висьталыштны. Ті шоча сёрнитланныд «Коми му» лыддьысьяскӧд, да мед нин лоӧ «быдтор йылысь».

— Кольӧм во, став мунысь-воысьсӧ тӧд вылӧ босьтӧмӧн, республикаын содіс 90 врач. Индӧм кад уджыштӧм бӧрын унаӧн, дерт, бӧр мунӧны. Колӧ ассьыным врачьясӧс велӧдны. Ӧд быд вуз дасьтӧ медсясӧ аслас областьлы специалистъясӧс. Миянсянь договор серти том йӧз велӧдчӧны сизим мединститутын. Регыд сёрнитчам ещӧ Ярославльсакӧд. Мед эськӧ и предприятиеяс, райисполкомъяс веськыда сёрнитчасны врачьясӧс велӧдӧм йылысь. Но ещӧ пасъя: республикаын быть колӧ клиническӧй база.

— Стӧчмӧдӧй, мый сэтчӧ пырӧ.

— Сійӧ лоӧ, кор пыртам уджӧ морфологическӧй комплекс да кардиологическӧй центр. Сэк вермам тані велӧдны специалистъясӧс.

— Евгений Васильевич, вайӧй бӧр бергӧдчамӧй забастовка дорӧ. Мый сы йылысь думайтанныд?

— Ме ногӧн, Коми ССР-са правительство да минсьӧ здрав асладорсяньыс вӧчены став позянасӧ, мед сыбдз медикъяс эз воны. Корӧмъясыс Россияса правительство дорӧ. Удждон содтыны вермӧ сӧмын сійӧ. Талун кежлӧ медицинскӧй работниклӧн нажӧтка зэв ёна торъялӧ промышленностьсалӧн удждонысь. 1991 вося декабрын содтіны 90 процент оклад, но донъяс начӧдчӧм бӧрын тайӧ пӧшти нинӧм. Медикъяс веськалісны сэтшӧм йӧз лыдӧ, кодъясӧс социальнӧя омӧля дорйӧма. Налӧн гуманнӧй профессия. И обществолӧн на дорӧ справедливӧй корӧмъяс. Но ӧд тайӧ обществоыс мед и сетӧ вӧля да условиеяс лючки асьсӧ могмӧдны, мый дор и сувтӧны тайӧ лунъясӧ миян уджалысьяс.

— Кыдзи тыдовтчӧ, медсясӧ кыпӧдчӧны карсаяс.

— Да, районъясын лӧньджык. Ог вермы весиг висьтавны, мыйла тадзи. Но карсаяс век активнӧйджыкӧсь.

— Сиктын учитель, медик орччаӧдӧны удждонсӧ видзму овмӧсса уджалысьяскӧд да, тыдалӧ, вежавидзӧны. Некодлӧн ӧд зептыс абу кыз.

— Гашкӧ, и сідз.

— Евгений Васильевич, а мый Ті кӧсъяннныд вӧчны сійӧ лунӧ, кор лоас Сыктывкарса медикъяслӧн забастовка?

— Кута уджавны. Сідзжӧ и ставнас министерство. Ме ачым абу сы дор, медым татшӧм ногӧн мыйкӧ щедӧдны. Чайта, век жӧ позис аддзыны мӧд туй.

— Аттьӧ сёрниысь.

З. ПАНТЕЛЕЕВА.

Эм мый йылысь сёрнитны

КОМИ ССР-са МИНИСТРЪЯС СӦВЕТЫН

Республикаса Совмин пуӧдіс ассьыс заседание. Сатчӧ чукӧртчыліснымининстерствоясса да ведомствоясса веськӧдлысьяс, каръясысь да районъясысь администрацияясса юралысьяс, мукӧд йӧз. Коми ССР-са правительстволіы, кыдзи и пыр, ковмис видлавны унатор. Эм мый йылысь сёрнитны рыночнӧй экономикаӧ медводдза воськовъяскӧд, донъяс лэдзӧмкӧд йитӧдын. Шуам, кыдзи да мыйта урчитны предприятиеяслы территориальнӧй государственнӧй заказ. Кыдзи бурмӧдны да ёнмӧдны республикаысь 1992 воын сырьё, материал да йӧзлы колана тӧвар петкӧдӧм бӧрся контроль. Кыдзи вуджӧдны коммерческӧй подув вылӧ йӧзӧс бытӧвӧя могмӧдан, государственнӧй торговляса да общественнӧй питаниеса предприятиеяслысь уджсӧ. Видлалӧма сідзжӧ донъяс либерализуйтан-кадӧ судзсьытӧма олысь йӧзӧс социальнӧя доръян содтӧд мераяс, йӧзӧс социальнӧя доръян министерствӧ йылысь да мукӧд вопрос.

И ВОЙВЫВЛЫСЬ ПРОБЛЕМАЯС ТУЯЛАН ИНСТИТУТЫН

Регыд тырӧ куим во сійӧ кадсяньыс, кор воссис Войвывлысь экономическӧй да социальнӧй проблемаяс туялан институт. Сійӧс дӧверитісны котыртны Коми научнӧй центрлы, коді ӧні пырӧ Российскӧй наукаяс академиялӧн Уральскӧй отделениеӧ. Январь 24 лунӧ вӧлі тайӧ институтыслӧн учёнӧй сӧвет, кӧні видлалісны коллективлысь кольӧм вося уджсӧ. Торйӧн кӧ, сёрниыс муніс Войвывса районъяс сӧвмӧдӧм вылӧ выль видзӧдлаӧяс йылысь. Сэсся Коми ССР-ын приватизация, сылӧн проблемаяс да аслыссикаслун йылысь, кыдзи сійӧс позьӧ бурджыка пӧртны олӧмӧ. Сёрнитісны сідзжӧ республикаын экологическӧй обстановка бурмӧдӧм да мукӧд тӧдчана вопрос йылысь.

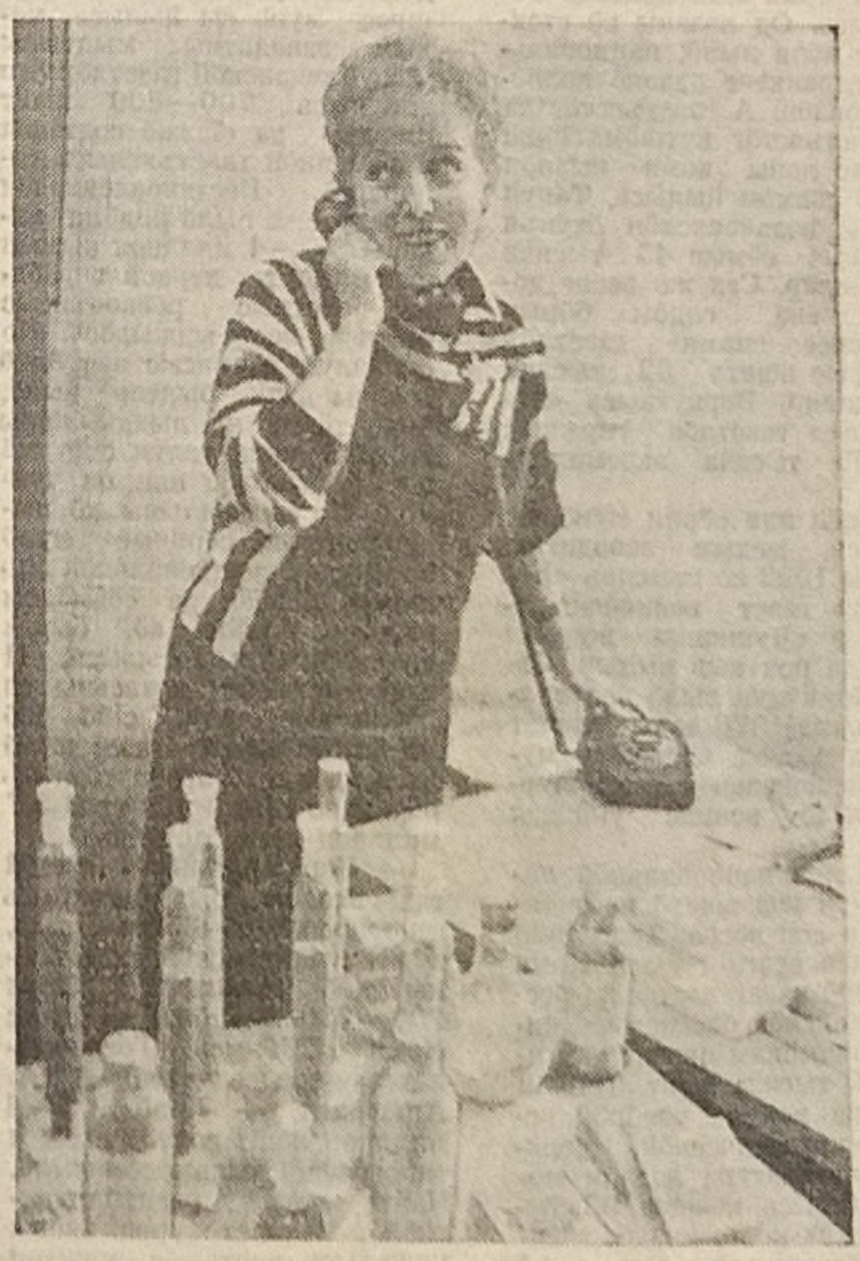

Одессаын кутісны вузавлыны концентрируйтӧм греча рок, кытчӧ содтӧд пуктӧма шобді ӧтруб. Татшӧм вӧлӧгаыс бурмӧдӧ мортлӧн пытшкӧс органъяслысь уджсӧ, видзӧ атеросклерозысь, мукӧд висьӧмысь.

Выль пӧлӧс прӧдуктасӧ дасьтыны отсалісны пищевӧй промышленностьлӧн Одесскӧй институтын.

СНИМОК ВЫЛЫН: органическӧй химия кафедраӧн юрнуӧдысь, проблеминӧй лабораторияса научнӧй веськӧдлысь, техническӧй наукаяса доктор Н. К. Черно.

(Украниформ — ТАСС).

АСЬНЫСӦ ДОРЙЫНЫ

Конверсия, коді паськалӧ миян страныи, вӧрзьӧдіс эз сӧмын военнӧй заводъяс, но и... общеобразовательнӧй школаяс. Кольӧм воын на Россияса Министръяслӧн Сӧвет приміс постановление. Сэні висьтавсис, мый школаясӧ военнӧй делӧ пыдди пыртсьӧ выль урок — кутасны велӧдны олӧм да дзоньвидзалуи доръян подувъяс.

Тайӧ документ серти военрукъяс жӧ и кутасны нуӧдны выль урокъясӧ. Талун республикаса школаясын постановлениесӧ пӧртӧны нин олӧмӧ. Сӧмын дас ӧтиӧд классъясын велӧдӧны на военнӧй делӧсӧ. Но выль велӧдчан восянь шуӧма сійӧс дзикӧдз бырӧдны. Миян школьникъяс кутасны дасьтысьны оз армияӧ мунігкежлӧ, а мирнӧй олӧмын асьныс мед дорйыны.

ВЫЛЬ НИМӦН?

Министръяслӧн Сӧвет выньӧдіс «1991—1995 воясӧ республикаса олысьяслысь дзоньвидзалунсӧ видзӧм да ёнмӧдӧм кузя» комплекснӧй государственнӧй программа. Тайӧ документас шуӧма видзны вӧр-ва да сынӧд, бурмӧдны йӧзлысь уджалан да олан условиеяс, тӧждысьны нывбабаяслӧн да челядьлӧн дзоньвидзалун вӧсна да с. в. Колӧ тӧдчӧдны, мый та йылысь жӧ висьтавсис 1986—1990 воясӧ кежлӧ «Дзоньвидзалун» программаын. Позьӧ шуны, мӧдысь примитісны документӧ, сӧмын выль ним сылы сетісны? Гашкӧ, и коймӧдысь ковмас. Этша на мый вӧчсьӧ сійӧс збыльмӧдӧм могысь да.

С. ТОРЛОПОВ.

Абу тай яндзим

Кӧрткерӧсскӧй районын Вомын сиктса школаысь учительяс да челядь чорыда ӧбидитчисны ас сельпоса уджалысьяс выльӧ. Неважӧн сиктӧ вайисны сёян-юан пӧсылкаяс, кодъясӧс гуманитарнӧй отсӧг пыдди ыстӧмаӧсь школаса педагогъяслы да велӧдчысьяслы Чехо-Словакияса учительяс да челядь. Но школаӧ пыдди пӧсылкаясыд веськалӧмаӧсь сельпоса уджалысьяслӧн пызан выльӧ. Бара на эз удзӧны асьныс.

В. ТУЕВ.

«Часовскӧй» совхозлӧн Краснӧй грездса фермаын коллективыс уджалӧ ӧтсӧгласӧн да зіля. Дерт, и тані уджалысьяслӧн сьӧкыдлуныс юр вын тырыс. Но ӧд гӧгӧрвоӧны, и мукӧдлаын ӧні абу кокни.

СНИМОК ВЫЛЫН: Краснӧй грездса фермаын мӧс лысьтысьяс Эмма Юшкова, Валентина Бажгина, Ирина Пономарева да Ирина Русанова.

Снимайтіс В. Алексеев.

ӦТА-МӦДНЫСӦ КОНЪЯВНЫ

зілисны чина йӧз, мед сӧмын эз чинтавны йӧв-яйлысь дон

КУЛОМДІН РАЙОНСА администрацияӧн веськӧдлысь С. П. Каплин тайӧ пӧрйӧ чукӧртліс местнӧй администрациясӧн веськӧдлысьясӧс, совхозъяссa директоръясӧс, сельпоясса председательясӧс, орсъясса начальникъясӧс да мясомолзаводса веськӧдлысьясӧс. Сёрниыс муніс сы йылысь, мыйӧн вердны йӧзӧс да кутшӧм донӧн вузавны районын олысьяслы йӧв-яй да наысь вӧчӧмторъяс. Сёрнітісны лунтыр, но сідзи и эз чинтыштны донъяс, кодъясӧс лӧсьӧдӧмӧсь шоныд кабинетъясын пукалігӧн. Кулӧмдінын вузасьӧны 240 шайта выйӧн да 150 шайта яйӧн. Донтӧмыс сӧмын йӧв (1 шайт 29 көпейка), кодӧс компенсируйтӧ райбюджет.

Быдӧн аддзис помка, медым дорйыны пӧтӧлӧкысь босьтӧм лыдпас. Совхозъясӧн веськӧдлысьяс ыстысисны сы выльӧ, мый вывті ёна донсялісь техника. Роторнӧй ытшкан машина пӧ сулалӧ 15 сюрс шайт, ДТ-75 трактор — 89 сюрс, ӧти килограмм комбикорм — 5 шайт. Видз-му овмӧсса продукция выльӧ донъяс кыпӧдтӧг пӧ ми водзӧ овны ог вермӧй. Техника ньӧбӧмысь кындзи сьӧмыс пӧ колӧ и видз-му вӧдитысьяслы да фермаын лысьтысьысь - идрасьысьяслы удждон содтӧм выльӧ.

Тадз кымын жӧ сёрнітісны и йӧв-яйысь сёян-юан вӧчысьяс да вузалысьяс. Некод весиг кыв эз шу, вай пӧ көть ӧти шайт выльӧ чинтам выйыслысь ли яйыслысь донсӧ, асланым уджалысьяслӧн зеп кузя пӧ ӧд донъяссыс кучкасны.

Кучкыпытӧ, дерт, кучкасны, да ӧд шогыс сыын, мый кодсюрӧ ньӧти оз кут вермыны ньӧбны яй, пӧк, ни вый. Кытысь босьтны та выльӧ сьӧмсӧ школаясса столӧвӧйяслы, сад-яслиды?

Гӧгӧрвоана, 150 шайта яйыд да 240 шайта выйыд районын инасьны оз кут. Но та вӧсна совхозса веськӧдлысьяс оз шогсьыны. — Көть аски гыжнас исюрнас быдса ферма Ухтаӧ нӧӧдам, оз кӧ тіянлы ков, — ярскӧб вӧлі «Усть-Немскӧй» совхозса директор И. Л. Игнатов. Ме сӧмын эг гӧгӧрво, кодӧс сійӧ лыддис «тіян» кыв улас. Гашкӧ, мӧд районын ли республикаын нин олӧ да?

— Менам весьшӧрӧ жӧ көрымсӧ сёйӧ уна кукань. Ухта көть Воркута кисьсь нетшыштас, — сюртчис «Ручевскӧй» совхозса директор В. В. Есев.

Татшӧм туйвизьсӧ кутӧм йылысь директоръяс сёрнитчисны водзвыв нин. Найӧ чукӧртчылісны водзтіджык Кулӧмдін районын бырӧдтӧм на агропромышленнӧй объединениелӧн борд улын.

Директоръясӧс видліс янӧдны Тимшер сиктсӧветлӧн администрацияса веськӧдлысь О. Б. Костровский:

— Кыдз тіянлы абу яндзим тадзи кыпӧдны донъяс, та дырйи артавны эмсӧ и абусӧ, кор этша мый вӧчанныд, медым сӧмӧдны производство, лэдзны уджык продукция? Мӧсъясныд лысьтӧны көза мында, ытшкытӧм видзьясыд сюрӧны лым улӧ, картупельныд кольлӧ идравтӧг.

Эз пріймитны татшӧм кывъясыд веськӧдлысьястӧ, быттьӧ ӧтар пельӧдныс пырисны, мӧдарӧдыс петісны.

Кыптылісь сёрни, медым бырӧдны мясомолзавод, коді сідзжӧ кыпӧдіс йӧв да яй переработайтӧмысь донъяс, но совхозъяс эз көсйыны босьтны ас выланыс тайӧ уджсӧ, абу налӧн йӧлысь да яйысь продукция вӧчнысӧ и материальнӧй базаыс. Тайӧс тӧдӧмӧн мясомолзаводса директор С. Г. Жиганов асныраліс жӧ: оз кутны босьтны продукциясӧ сельпояс да орсъяс — бергӧдас совхозъяслы, либӧ жӧ ньӧти оз босьтчы продукция инапан уджас, переработайтас и — кыдз кужасны.

«Стенӧ кайисны» и вузасьысь организациясӧн веськӧдлысьяс. Оз кӧ пӧ кут инасьны дона яй либӧ вый— бӧр бергӧдам мясомолзаводлы.

Со тадзи, сӧмын ӧта-мӧдныс конъялӧмӧн, грӧзитчӧмӧн и муніс чина йӧзлӧн сёрныс. Эз вермыны «чегны» директоръясӧс ни администрацияса юралысьӧс экономика кузя вежысь Н. Н. Карманов, ни ачыс С. П. Каплин.

— Видз-му овмӧс вермас кутчысьны сӧмын совхозъяс вылын. Фермеръяс помысь нинӧм оз артмы, — быттьӧ тувъяліс кывсӧ «Пожегодскӧй» совхозса директор В. И. Сенькин. — Совхозкӧд ӧтвылысь колӧ уджавны местнӧй администрациялы, а не усласьны да мырддявны муяс да видзьяс. Бӧрданныд на асланыд фермеръясӧн.

ЙОЗСӦ КЫВЗОМ БОРЫН окота лоӧ мӧвпалыштны аслым. Да, государство шуис совхозъяслы водзӧ овны тыр асшӧрлунӧн, некутшӧм дотация оз ло. Но дон кыпӧдӧмӧн ылӧдз он мун, да и помасьлытӧг сійӧс он кыпӧд. Сідзкӧ, колӧ мӧвпыштлыны, кыдзи бурджыка котыртны производство. Та йылысь буретш и эз ло сёрнитӧма тайӧ совещание вылас. Совхозъяс водзӧ көсйӧны ыджыдавны. Но олӧмыс, ме думысь, тшӧктас налы раммыштны. Оз кӧ талун, то аски ассьыныс кыв шуасны фермеръяс, видз-му овмӧсъясныс акционернӧй обществояс. Тӧд вылын кӧ кутны Российскӧй Федерациялӧн правительстводлыс «Колхозъяс да совхозъяс котыртан пӧрадок йылысь» постановление, то сы серти выль овмӧсъяслы шуӧма сетны кок йылӧ сувтан кадас быд лунъя отсӧг, кыдзи совхозъяслы, сідзи и местаяс вылын властъялы. Талун кеждӧ кӧ районын дас ӧти фермер, то тулыслань, ме чайта, налӧн лыдыс тӧдчымӧн содас. Кывзысьны кӧ тайӧ постановлениеыслысь, то совхозысь торйӧдчысь быд мортлы быть сетсьӧ пай: сьӧмӧн ли, техникаӧн ли, мувиддзӧн ли.

Казытылӧм постановлениеас ясыда гижӧма, мый выль ног удж котыртӧмсӧ, сиктын выль ногӧн көзяйствуйтігкежлӧ лӧсьӧдчӧмсӧ колӧ помавны март 1 лун кежлӧ. Сідзкӧ, тулыснас вежсяс олӧмыс. Но ӧд тайӧ кадӧдзыс колӧ на кыдзкӧ коллявны лун-войсӧ. И зэв жаль, мый яй, вый, нӧк да мукӧдтор, кодӧс вӧчӧны районын, кутасны сёйны оз сиктса войтыр, кодъясӧс нэмсӧ ӧтдортлісны, а кузь руб нажӧвитысьяс.

Медся нин жальӧсь лоӧны челядь, оз кӧ аддзыны школаясса столӧвӧйяслы, сад-яслилы содтӧд сьӧмсӧ районлӧн бюджетысь, оз кӧ вермы отсыштны республика. Райфинотделса заведующӧй З. С. Пашниналӧн висьталӧм серти, районлӧн бюджет выльӧ надейтчыны нинӧмла. Райбюджет вермас кутшӧмакӧ дорйыны пенсионеръясӧс. Выль восянь көвъялісны бюджетлы и ведомствояслысь сідз шусяна соцкультбыт. Кытысь, юавсьӧ, сьӧмыс? Сӧмын велӧдчысьяслы содтӧдыс колӧ 7 миллион шайт. 22 миллион шайт лоӧ видзӧма, медым көть неуна чинтыштны йӧвлысь донсӧ.

Мый вӧчны уджалысь мортлы? Эм кӧ көть ичӧтик позянлун, видзяны скӧт. Райисполкомлӧн на решениеӧн сиктсӧветъяслы торйӧдӧма тырмымӧн видз да му, медым могмӧдны быд шыдчысь мортӧс. Виччысьны, мый совхоз, йӧв вӧчан завод, начкысянін, магазин чинтасны вочасӧн донъяс, сідзкӧ, ылӧдлыны асьтӧ.

Олӧмыс тшӧктӧ кыдз позьӧ бурджыка лӧсьӧдны и промышленнӧй предприятиеяслысь подсобнӧй овмӧсъяс, мед көть отсыштны асланыс уджалысьяслы, донтӧмдыка вердны найӧс столӧвӧйясьын. Оти кывйӧн кӧ, ковмас корсьны стая позянлунсӧ, медым эс выльӧ надеяӧн овны.

В. ЛОДЫГИН.

МЫНТЫСЬӦМЫН ВЕЖСЬӦМЪЯС

Выль пенсияяс да пособиеяс кӧть мыйтакӧ да отсаласны кутчысьыштны челядя войтырлы. Мед и моральнӧя ышӧдасны: президент найӧс эз вунӧд

КОЛЬӦМ ЛУНЪЯСӦ газетъяс йӧзӧдісны Российскӧй Федерацияса президентлысь указ сы йылысь, уна-ӧ содтӧма йӧзлы компенсацияяс 1991—1992 воясӧ да кутшӧм лоӧ 1992 воын йӧзлӧн сьӧмлы индексация пӧрадок. Документас торйӧн пасйӧма: тайӧ вӧчсьӧ, медым соціальнӧя дорйыны ичӧт дохода войтырӧс донъяслӧн либерализация дырйи. Медводдза пунктӧн гижӧма: 1992 вося январь 1 лунсянь пӧрысьлун кузя медічӧт пенсия лоас 342 ШАЙТӦН ТӦЛЫСЬ, эм кӧ мортыслӧн тыр пенсия вылӧ колана уджалан стаж. Та мында жӧ лоас медічӧт удждон. Медічӧт удждон (342 шайт) дорӧ процентъясын 1992 вося январь 1 лунсянь артавсьӧны социальнӧй пособиеяс да компенсацияяс. На йылысь гижӧма указын. Медым быдӧнлы кокниджык ставсӧ гӧгрвоны, ми сетам пособиеяссӧ да мынтысьӧмъяссӧ таблицаын. Сы серти ті асыныд тӧдмаланныд, кодлӧн кутшӧм вежсьӧм лоӧ мынтысьӧмын.

Мый мынтӧны	Уна-ӧ мынтӧны			
	РСФСР-са Совминлӧн постановление серти (1991 во март 20 лун) воис сьӧм 1991 во апрель 1 лунсянь (шайт)	1991 вося декабрын (шайт)	1992 вося январь 1 лунсянь (медічӧт удждон-342 шайт дорӧ процентын)	Коді мынтӧ компенсацияясӧ
Челядя семьялы пособие				
Кага чужигӧн ӧтчыдысь сетан пособие	350 1991 во октябрь 1 лунсянь 540	864	кузя медічӧт удждон мында	предприятие
I. БЫД ТӦЛЫССЯ ПОСОБИЕЯС				
1. Кагалы 1,5 арӧс тыртӧдз мамлы пособие:				
— коді уджалӧ, а сідзжӧ эм вося уджалан стаж	110	176	60	предприятие
— абу вося стаж	80	128	45	предприятие
— уджавтӧм мамлы	80	128	45	собес
— уджысь орӧдчӧмӧн велӧдчысь мамлы	110	176	60	учебнӧй заведение
2. 1,5—6 арӧса кага вылӧ пособие	80	128	45	предприятие
3. Быд тӧлысся сьӧм челядьлы, кодъяслы абу на 16 арӧс да найӧ кӧ оз босьтны пособие да пенсия (велӧдчысьяслы, кодъяслӧн абу стипендия — 18 арӧсӧдз)	40	64	25	предприятие, собес
4. Срочнӧй службаса военнослужащӧйяслӧн челядь вылӧ пособие	110	176	60	собес
5. Ӧтка мамъяслы:				
— кагалы кӧ абу 6 арӧс	80	128	45	собес
— кагалы кӧ 6-сянь 16 арӧсӧдз (оз кӧ во стипендия — 18 арӧсӧдз)	90	144	50	собес
— ӧтка мамъяслы (быдмисны кӧ детскӧй домын)	110	176	60	собес
6. Челядьлы, кодъяслӧн бать-мамыс пышъялӧны алиментысь:				
— 6 арӧсӧдз	80	128	45	собес
— 6 арӧссянь 18 арӧсӧдз	90	144	50	собес
7. СПИД-ӧн висьысь челядьлы, кодъяслы абу на 16 арӧс	110	176	60	собес
8. Пособие челядьлы, кодъяс вылын индӧма опека (попечительство)	110	176	60	народнӧй образование орган

II. БЫД ТӦЛЫССЯ КОМПЕНСАЦИЯЯС (шайт да процент лыдпас видзӧдӧй тайӧ таблица сертыс жӧ):

1. Уджавны вермысь, но уджавтӧм мортлы, коді дӧзьӧритӧ I группаа инвалидӧс либӧ пӧрысьӧс, лечебнӧй учреждениеӧн кӧ индӧма сы бӧрся пыр кадся дӧзьӧр, а сідзжӧ инвалидкагаӧс, кодлы абу 16 арӧс — **60 шайт; 96 шайт; 35 процент; мынтӧ собес.**

2. Мамлы (либӧ мукӧд рӧдвужлы, коді видзӧ кагасӧ), лыддьысьӧ кӧ сійӧ предприятиеса, организацияса, учрежденieса уджалысьӧн да ӧні отпускын кагалы 3 арӧс тыртӧдз — **60 шайт; 96 шайт; 35 процент; мынтӧ предприятие.**

3. ОВД-са веськӧдлысьяслӧн да радӧвӧйяслӧн гӧтыръяслы ылі гарнизонъясын да сэні, кӧні абу позянлун налы уджавны — **60 шайт; 96 шайт; 36 процент; мынтӧны верӧсыслӧн служитанiыр.**

4. Занятость службаын регистрируйтӧм уджтӧмалысьяслы, кодъяс велӧдчӧны, медым вежны профессиясӧ, квалификациясӧ, стипендия дорӧ содтӧд, а сідзжӧ гражданалы, кодъясӧс шуӧм пӧрадокын регистрируйтӧма уджтӧмалысьясӧн, уджтӧмалӧмысь пособие дорӧ содтӧд — **60 шайт; 80 шайт; 30 процент; мынтӧ занятость служба.**

5. Пенсионеръяслы, кодъяс уджалӧны оз тыр уджалан луи, этшаджык вын-эбӧс вӧсна оз тыртавны выработка нормаяс, а сідзжӧ гортын уджалысьяслы (надомникъяслы) — **медічӧт удждонысь (342 шайт) 25 процент.**

6. Ичӧт дохода семьяяслы челядь вылӧ пособие — **12 шайт; 12 шайт; 12 процент; босьтӧны предприятиеын.**

III. СЕМЬЯЛЫ БЫД ВОСЯ (КВАРТАЛЬНӦЙ) КОМПЕНСАЦИЯ сыысь, мый содӧ челядьлӧн тӧвар вылӧ дон: 6 арӧсӧдз кагалы — вӧлі 50 шайт, декабрын нин ӧти кӧймӧд юкӧн компенсация содіс 60 процент вылӧ, январь 1 лунсянь лоі **медічӧт удждонысь 30 процент;** 6-сянь 13 арӧсӧдз — вӧлі 60 шайт, **лоі 35 процент;** 13-сянь 18 арӧсӧдз — вӧлі 70 шайт, лоі **медічӧт удждонысь 40 процент мында; сьӧмсӧ сетӧны предприятиеын.**

Став дорӧ содтам, мый казьтылӧм пособиеяс да компенсацияяс сетсьӧны районнӧй коэффициент артыштӧмӧн. Татшӧмъяс лыдӧ оз пырны сӧмын квартальнӧй компенсация да ичӧт дохода семьяясысь челядь вылӧ пособие.

Школьнӧй либӧ мукӧд детскӧй паськӧм ньӧбӧм вылӧ (целевӧй) быд вося компенсациялысь ыджда да сетан пӧрадок лоӧ стӧчмӧдӧма торйӧн.

Л. ПЕТРЕНКО,
Коми ССР-ысь удж министерстволӧн отделса начальник.

Дженьыдика

ХАБАРОВСК. Хабаровскысь пӧрысь йӧзлӧн керка-интернатлы сетісны гуманитарнӧй отсӧг Гунма японскӧй префектураысь войтыр. Дружбалӧн «Япония—Россия» обществоысь татчӧс отделениелӧн водзмӧстчӧм серти префектураын олысьяс чукӧртіены сӧ комыныс уджык пӧлӧс паськӧм. Орччастранаын тшӧтшъяяссяныс козинъяс воасны сідзжӧ краевӧй центрын челядьлӧн керкаясыс ӧтиын быдмысь ныв-зонлы.

ЭЛИСТА. Пассажиръясӧс нуӧм-вайӧм вылӧ выль тарифъяс йылысь Калмыкияысь Совминлӧн постановлениеӧ асьныс вежсьӧмъяс вӧчисны Элистаысь мӧд таксопаркса водительяс. Донъяс зэв ёна содтӧм бӧрын найӧ колисны клиентъястӧг, та вӧсна асланыс ӧтувъя собрание вылын шуисны чинтыны тарифъяс — легковӧй автомобильӧн быд километр мунӧмысь куимсянь кык шайтӧдз да маршрутнӧй таксиын — куим шайтсянь ӧтиӧдз. Некымын «маршрутка» сдайтісны договорнӧй донъяс серти арендаӧ. Талун экономистъяс да планӧвикъяс донъялісны чинтыштӧм тарифъяс серти таксопаркъясысь уджсӧ. Тыдовтчис, мый коллектив аддзӧма медся бур петан туй: доход бара кутіс содны.

ИРКУТСК. Студентъясӧс социальнӧя доръян фонд лӧсьӧдӧм вылӧ дас миллион шайт сетіс аслас решениеӧн Иркутскӧй областьысь администрацияӧн юрнуӧдысь. Тайӧ сьӧмыс отсалас донтӧмджыка вердны велӧдчысь том йӧзӧс, судзӧдны налы спортивно-оздоровительнӧй лагерьясӧ путёвкаяс, бурдӧдчыны санаторийясын.

Прибайкальеысь студентъясӧс социальнӧя дорйӧм могысь сьӧмсӧ шуӧма босьтны таво заводитчигӧн бюджетын планысь вывті колясысь. Администрация тшӧктіс аслас финансӧвӧй управленіелы вуджӧдны дас миллионсӧ областьысь студенческӧй профсоюзнӧй организацияяс ассоциацияллӧн расчётнӧй счёт вылӧ.

ЮЖНО-САХАЛИНСК. Зэв ёна эз кажитчы Сахалинскӧй областьысь Российскӧй Федерацияса правительствоӧн представитель Виталий Гулийлы, мый республиканскӧй парламентарийяслы да государственнӧй чиновникъяслы уджсӧ вӧвлытӧма содтісны. Та вӧсна сійӧ шуис, мый экономическӧй реформаяс нуӧдан медводдза кузя медся сьӧкыд тӧлысьнас сійӧ кутас босьтны сӧмын тысяча шайт. Аслас 3.400 шайта окладысь кызвын сьӧмсӧ сетас православнӧй вичколы.

Мый шуисны та вылӧ сылӧн семьяын? ТАСС-лӧн корреспондентлы тайӧ юалӧм вылас Виталий Гулий нинӧм эз вочавидз. Но тӧдчӧдіс, мый чиновникъяслӧн гырысь окладъясыс ылыстӧны найӧс народысь, кодлы ӧні зэв сьӧкыд.

КОЛЬӦМ ВОЫН «Комн мув газет [январь 19 лунсянь март 16 лунӧдз] йӧзӧдіс Библияысь юкӧн — Важ Заветлысь медводдза книгасӧ: Монсейлысь первой книга: «Бытие». Сэні висьтавсис Господь Енмӧн вселеннӧй — енэж, му, быдмӧгъяс, пемӧсъяс, мукӧд повъя лов да мортӧс вӧчӧм йылысь, йӧзлӧн грекӧ вӧйӧм, Израильса народлӧн история [Израиль пиянлӧн Египетӧ локтӧм] йылысь.

Енлы эскысьяс тайӧ книгасӧ лыддьӧны священнӧйӧн. Найӧ чайтӧны, мый Библиясӧ гижӧма Господь Енмӧн висьталӧм серти. Мӧдъяс Библияын аддзӧны олан этш вӧйпан правилӧяс йылысь гижӧд чукӧр. Коймӧдъяслы Библияыс — мифъяс да легендаяс, кодъяс уна нэм чӧж нин ышӧдісны да ышӧдӧны творчество вылӧ скульпторъясӧс, художникъясӧс, композиторъясӧс, поэтъясӧс да писательясӧс.

Тайӧ Сюрс вося книгаыс — человечестволӧн духовнӧй, литературнӧй да историческӧй, збыльысь ыджыд тӧдчанлуна памятник. Книгакӧд тӧдмасьӧмыс отсалас мортлы шаньмыны, лоны уджачӧн, вежавидзысьӧн.

Библияӧс мукӧд кыв вылӧ вуджӧдан институт, коді Стокгольмын, юӧртӧ, мый Библияыс — мирын медся ёна лыддьяна книгаясысь ӧти. Тираж сертныс сійӧ босьтӧ мирын первой места. Сідз, 1900 воын кӧ вӧлі лэдзӧма 5 миллион экземпляр Библия да 7 миллион экземпляр Выль Завет, то 1980 воын Библияыс петіс 36 миллион экземпляр. Выль Завет — 57 миллион да некымын сё миллион экземпляр Библиялӧн торъя юкӧнъяс [книгаяс]. 1988 во кежлӧ Библиясӧ ставнас ликвӧ сылысь торъя юкӧнъяс вӧлі вуджӧдӧма 1.907 кыв вылӧ. Мирса народъяслӧн 4 тысяча кыв вылын Библиясӧ гижӧма пластинкаяс да кассетаяс вылӧ. Синтӧмъяслы лыддьӧм вылӧ тайӧ книгасӧ Брайльлӧн шрифтӧн лэдзӧма 84 кыв вылын.

Заводитам йӧзӧдны Библияысь ещӧ ӧти юкӧн: Монсейлысь мӧд книга: «Исход». Вуджӧдӧма Роч православнӧй вичкоын служитан книгаысь.

Комнӧдіс В. АМОСОВ.

БИБЛИЯ

Сюрс вося книга

Египетысь мунӧм

ФАРАОНЛӦН ЛӦГАЛӦМ

Со Израильлӧн[1] пиян:
Рувим, Симеон, Левий да Иуда, Иссахар, Завулон да Вениамин, Дан да Неффалим, Гад да Асир, кодъяс асланыс батькӧд, Иаковкӧд, локтісны Ханаанскӧй муысь да овмӧдчисны Египетӧ[2]. Найӧ аскӧдыс вайӧдісны ассьыныс семьяссӧ, ассьыныс скӧтсӧ, сьӧрсьыныс вайисны став эмбурсӧ. Иосиф вокныс Египетӧ овмӧдчис наысь водзджык.

Иаковлӧн кӧйдысысь чужӧм рӧдыс сэки Египетын вӧлі сизимдас душ.

Коркӧ кулісны Иосиф да сылӧн став вокыс и налӧн челядьыс, но Израильлӧн рӧд эз быр, водзӧ паськалісь да ыдждіс, ёнмис да тыртіс сэтчӧс мусӧ.

И пуксис Египетын выль царь, коді эз тӧд Иосифӧс.

И шуис фараон аслас народлы:

— Со Израиль пиянлӧн народ. Сійӧ — уна лыда да миян дорысь ёнджык.

Ылӧдлам, наянлунӧн венам Израиль пиянӧс, мед оз рӧдмыны найӧ. Ӧд лоас кӧ война, найӧ ӧтувтчасны миян врагъяскӧд да ускӧдчасны миян ылӧ, и мунасны миян муысь.

И индісны Израиль пиянӧс уджӧдысь начальникъясӧс, медым дзескӧдӧмӧн да сьӧкыд уджӧн орӧдны, кок йылысь ускӧдны израильтянаӧс. И найӧ стрӧитісны фараонлы Пифом да Раамсес каръяс, запасъяс видзан каръяс.

Но кымын чорыдджыка дзескӧдлісны сьӧкыд уджӧн да нӧйтӧмӧн Израиль пиянӧс, налӧн народ сымын ӧдйӧджык рӧдмис, сымын ӧдйӧджык кыптіс-сӧвмис. Та вӧсна и полісны Израиль пиянысь.

Египтяна жаль тӧдтӧг, орӧдтӧдз мырдӧн уджӧдісны Израиль пиянӧс сёй лоянінын и кирпич вӧчанінын, муяс вылын и став сьӧкыд удж бертанінын.

Египетса царь тшӧктіс вайӧдны бабитчысь аньясӧс. Шифра да Фуа нима гӧгиньяслы фараон тшӧктіс:

— Кор тӥ кутанныд бабитчыны еврейкаяс ордын, гӧг вундігӧн сюся видзӧдӧй: чужас кӧ пи — вийӧй сійӧс, ныв кӧ чужас — кольӧй ловйӧн, мед олас.

Но гӧгиньяс полісны Енмысь, эз кывзысьны фараонлысь да став пузчужӧм кагаяссӧ кольлісны ловйӧн.

Скӧрмӧм царь бара чукӧстіс гӧгиньясӧс да юаліс налысь:

— Мый тӥ керанныд? Мыйла пузчужӧм став кагасӧ ловйӧн колянныд?

Гӧгиньяс висьталісны фараонлы:

— Еврейскӧй ныбабаяс винёлӧсьджык египтянкаясысь: еврейкаяс оз виччысьны гӧгиньлысь локтӧм, отсӧгтӧг чужтӧны.

Таысь Ен бур вӧчис гӧгиньяслы, а еврейскӧй народ водзӧ содіс да вынсяліс.

Сэки фараон аслас став народлы тшӧктіс:

— Еврейяслысь быд пузчужӧм ни шыбитӧй ю́ӧ, а быд ныльӧс кольӧй ловйӧн.

МОИСЕЙ

Левий рӧдысь ӧти ныбаба чужтіс зэв мича ныӧс да куим тӧлысь чӧж сійӧс дзеблаліс йӧз сии водзысь. Кор дырджык дзеблалӧм вылӧ надеяыс вошис, ань босьтіс кыӧм тростникысь корзина, кодӧс мавтіс асфальтӧн да сирӧн. Сэтчӧ кагасӧ пуктіс да шуис ю дорӧ.

Кагаа корзинасӧ ань колис берег дорын быдмысь тростник пӧвстӧ.

Тайӧс аддзылісь кагалӧн чойыс.

Регыд ю дорӧ мыссьыны локтіс фараонлӧн ныл ыс, а сылӧн служанкаясыс ветлӧдлісны берег пӧлӧн. Фараонлӧн ныв аддзис корзинасӧ да тшӧктіс рабынялы босьтны сійӧс.

Фараон ныв босьтіс корзинасӧ да аддзис бӧрдысь кагаӧс, жаль лоис кагаыс да шуис:

— Тайӧ еврейяслӧн кагаыс.

Сэки шыасис эновтӧм кагалӧн чойыс:

— Гашкӧ, еврейкаяс дорӧ ветла да на пӧвстысь нёньӧдысьӧс корся, медым сійӧ вердіс-быдтіс кагасӧ тэныд?

Фараонлӧн ныв вочавидзис нывкалы:

— Ветлы.

Нывка ветліс да вайӧдіс кагалысь мамсӧ.

Фараонлӧн ныв нывбабалы шуис:

— Босьт тайӧ кагасӧ да быдты сійӧс меным, ме тэныд мынтыся.

Нывбаба босьтіс кагасӧ да быдтіс-вердіс сійӧс.

Кор быдмис пиыс, нывбаба сійӧс нуӧдіс фараонлӧн ныв ордӧ. Зонкасӧ фараонлӧн ныв видзис пи тулӧ да сетіс сылы ним: Моисей. «Сы вӧсна мый, — шуис,— ме сійӧс ваысь лэптi».

Дыр мысти, кор Моисей быдмис, петіс сійӧ аслас вокъяс. Израиль пиян дорӧ, да аддзис, кыдзи ӧти египтянин нӧйтіс еврейӧс.

Видзӧдліс Моисей гӧгӧрыс да казяліс, мый некод оз кыйӧдчы, сійӧ вийс египтянинӧс да дзебис лыа пиӧ.

Мӧд лунӧ Моисей аддзис кык еврейӧс, кодъяс лӧкысь вензисны.

— Мыйла тэ нӧйтан матыссатӧ? — юаліс Моисей ӧбидитысьыслысь. А сійӧ вочавидзис:

— Коді тэнӧ нидіс миян вылын начальникӧн да судьяӧн? Он-ӧ кӧсйы менӧ вины, кыдзи вийн египтянинӧс?

Моисей повзис да ас кежас думыштіс: «Тыдалӧ, тӧдмалісны нин тайӧ делӧ йылысьыс».

Кывліс тайӧ делӧ йылысь фараон, скӧрмис да кӧсйис вины Моисейӧс. Но Моисей пышйис фараон дорысь да овмӧдчис Мадиамскӧй муын юкмӧс дорын.

Юкмӧс дорӧ локтіс Мадиамса священниклӧн сизим ныв. Найӧ воръясӧ гумлалісны ва, медым юктавны ыжъясӧс.

Локтісны пастукъяс да вӧтлісны ывъясӧс. Сэки сувтіс Моисей да дорйис ывъясӧс, и налысь ыжъяссӧ юктӧдіс.

И мунісны ывъясыс асланыс батьыс дорӧ, а сійӧ юаліс:

— Мыйла тӥ сэтшӧм водз талун локтінныд?

Найӧ висьталісны:

— Кутшӧмкӧ египтянин миянӧс дорйис пастукъясысь; весиг ва гумлаліс да ыжъясӧс юкталіс.

Батьыс юаліс:

— Кӧні нӧ сійӧ? Мыйла тӥ сійӧс колинныд? Корӧй сійӧс да мед нянь сёяс.

Моисейлы сьӧлӧм вылас вошс тайӧ морт ордас олӧмыс. И тайӧ мортыс Моисей сайӧ сетіс ассьыс ывсӧ. Сепфорабс.

Сійӧ чужтіс ныӧс, и Моисей сылы сетіс ним: Гирсам. «Сы вӧсна, — шуис, — мый ме лоі локтӧм мортӧн йӧз муын».

Дыр кад кольӧм бӧрын кувсис Египетса царь. А Израильлӧн пиян век на бертісны сьӧкыд удж да синваӧн мыссисны, гораа бӧрдӧмӧн кевмысисны Енлы. И налӧн ыръӧмӧн кевмысьӧмыс вошс Енмӧдз.

Моисей йирӧдіс Иофорлысь, аслас тестьлысь, Мадиамса священниклысь ыжъяссӧ. Ӧтчыд сійӧ стадасӧ вӧтліс ылӧ пустыняӧ, да вошс Енлӧн Хорив гӧра дорӧ.

И петкӧдчис сылы Господьлӧн Ангел биӧн югъялысь терӧвӧй куст пӧвстысь. И аддзис сійӧ, мый кустыс ломалӧ биӧн, но кустыс оз сотчы.

Моисей шуис:

— Матыстча да видзӧдла тайӧ ыджыд петкӧдчӧмтор вылас, кустыс тай оз сотчы-а.

Ен аддзис Моисейлысь матыстчӧмсӧ да чукӧстіс куст сайсянь:

— Моисей! Моисей!

— Со мен — вочавидзис Моисей.

И шуис Ен:

— Эн матыстчы татчӧ: пӧрччы кӧмтӧ аслад кокысь: сійӧ местаыс, кӧні тэ сулалан, святӧй му.

И шуис:

— Ме тэнад батьлӧн Ен, Авраамлӧн Ен, Исааклӧн Ен да Иаковлӧн Ен.

Моисей ассьыс чужӧмсӧ тупкис, сы вӧсна мый поліс Ен вылӧ видзӧдлыны.

И шуис Господь:

— Ме аддзи Египетын Менам народлысь страдайтӧмсӧ, да кылі сылысь гораа бӧрдӧмсӧ, Ме тӧда сылысь шогсӧ.

И муна сійӧс мездыны египтяналӧн кабыр улысь да петкӧда сійӧс сэтысь бур да пасыкыд муӧ, кӧні визувтӧны йӧла да маа юяс, хананейяслӧн, хеттейяслӧн, аморейяслӧн, ферезейяслӧн, евсеейяслӧн да иевусейяслӧн муӧ.

— Израиль пиянлӧн гораа бӧрдӧмыс кывсис Менам пельӧдз, и Ме аддза, кыдзи найӧс жалиттӧг наштӧны египтяна, — сёрнитіс Ен Моисейкӧд. — Сідзкӧ, мун: Ме тэнӧ ыста фараон дорӧ, и петкӧд Египетысь Менсьым народӧс, Израильлысь пиянӧс.

Моисей шуис Енлы:

— Коді нӧ ме, медым мунны фараон дорӧ да Египетысь петкӧдны Израильлысь пиянӧс?

И Ен шуис:

— Ме тэкӧд лоа. Со тэныд знаменьӧ, мый Ме тэнӧ ыстi: кор тэ народсӧ петкӧдан Египетысь, сэки тӥ нуӧдӧй Енлы служба тайӧ гӧра вылас.

Мун, чукӧрт Израильлӧн пиянлысь старейшинаяссӧ да висьтав налы: «Господь, тіян батьяслӧн Ен, Авраамлӧн Ен, Исааклӧн да Иаковлӧн Ен петкӧдчыліс меным. Ме волі тіян дорӧ да аддзи, мый керсьӧ тіянкӧд Египетын. Ме мезда тіянӧс Египетын нартитӧмысь да петкӧда хананейяслӧн, хеттейяслӧн, аморейяслӧн, ферезейяслӧн, евсеейяслӧн да иевусейяслӧн муӧ, муӧ, кӧні визувтӧны йӧла да маа юяс».

И найӧ кывзысясны тэнӧ, и тэ да Израиль пиянлӧн старейшинаяс ветлӧй Египетса царь дорӧ да сылы шуӧй: «Господь, евреяслӧн Ен чукӧстіс миянӧс; лэдз миянӧс пустыняӧ, куим лун мунны-ветлыны, медым жертва вӧчны миян Господьлы, Енлы».

Но ме тӧда, мый Египетса царь тіянӧс оз лэдз мунны, сы вылӧ крепыд киӧн личкытӧг.

И лэпта Ме ассьым киӧс, да жугӧда Египетӧс. Менам став чудесаясӧн, кодъясӧс вӧча сэні: сы бӧрын сійӧ лэдзас тіянӧс.

И тіянлы сета милӧсть египтяналӧн сии водзын; и кор кутанныд мунны — мунанныд он куш киясӧн.

Мед быд еврейка аслас соседкаыслысь да сы керкаын олысьыслысь корас эзысь кӧлуй, да зарни кӧлуй, да паськӧм; и тӥ наӧн вӧччӧданныд ассьыныд пиянтӧ да ассьыныд нывъластӧ, и тӥ куштанныд египтяналӧс.

Моисей вочавидзис:

— А найӧ кӧ меным оз эскыны, оз кывзысьны менӧ да шуасны: «Эз петкӧдчыліы тэныд Господьыс»?

И Господь юаліс Моисейлысь:

— Мый тэнад киын?

— Мичмӧдӧм бедь.

— Шыбит сійӧс муас, — тшӧктіс Господь.

Моисей шыбитіс бедьсӧ муӧ, а бедьыс пӧртчис змейӧ. Моисей усьӧдчис пыйыны.

Господь Моисейлы шуис:

— Нюжӧдлы ассьыд китӧ да бӧжӧдыс босьт сійӧс.

Моисей нюжӧдіс кисӧ да босьтіс змейсӧ, а сійӧ бӧр лоис беддьӧн.

Примечание:

1) Израиль — древньӧй евреяслӧн патриарх Иаковлӧн мӧд ним, кодӧс сылы сетіс Ен.

Важ еврейскӧй кыв вылысь «Израиль» вуджӧдсьӧ кыдзи «власть кутысь», «ыджыдалысь», «господствуйтысь», «господствующӧй».

2) Та йылысь висьтавсьӧ Важ Заветлӧн первойя книгаын («Бытиеын»), кодӧс вӧлі йӧзӧдӧма газетын.

(Водзӧ лоӧ на).

Гӧльяс, шӧркодьяс, озыръяс

Независимӧй экспертъяс быд тӧлысь арталӧны, уна-ӧ деньга видзӧны олӧм вылас йӧзлӧн куим группа: гӧльяс, шӧркодьяс да озыръяс.

Налӧн висьталӧм серти, январын, донъяс лэдзӧм бӧрся первой кадӧ, тӧлысь олӧм вылӧ колӧ вӧлі, ылӧсас, медэтша 1.450 шайт. Кӧть и ёна содтісны уджсон — 342 шайтӧдз — унаӧн кутісны овны ёна омӧльджыка «павловскӧй» реформа бӧрын серти. Апрель 2 лунын кӧ гӧльлунлӧн чертаыс вӧлі медся ичӧт уджсонысь ыджыдджык (компенсация тӧд вылӧ босьтӧмӧн) 1.45 пӧв, то январь 2 лунӧ — 4,2 пӧв.

Ена донсяліс шӧркодь потребительскӧй «корзина». Сылӧн доныс ӧні 8.280 шайт.

Январын, медым овны европейскӧй потребительскӧй стандартъяс серти, колӧ видзны 20.400 шайт.

Татшӧм ногӧн, пыр уджык йӧз веськалӧны корысялан гуӧ.

Апрель кежлӧ, кыдзи шуӧны независимӧй экспертъяс, орччабдны кӧ 1992 во заводитчӧмкӧд, олӧмлӧн доныс содас нӧшта шӧркодя дас пӧв дорысь уджык.

Прощай, шайт!

Кыдзи лоис тӧдса йӧзсянь, кодъяс уджалӧны Украинаса банкъясын, шайт олӧ медбӧръя лунъяс. Республикаын сійӧ дугдас ветлыны февральсянь. А ӧні позьӧ на ньӧбасьны и шайт и купон вылӧ. Но ёнджыка донъялӧны бӧръясӧ: куросыс — 10:1. Реформа водзвылын йӧз куштӧны весиг коммерческӧй магазин джадджъяс.

«Аргументы и факты» газет.

ОТСӧГ. А КОДЛЫ?

Кӧть кутшӧм яндзим эз вӧв, но миянлы збыльысь колӧ гуманитарнӧй отсӧгыс. Москваӧ помся кутiсны вайны сёян-юан. Но чайтсьӧ, мый сiйӧ веськалӧ немыд пӧдвалъясь. Но он-он да и аддзылан сiйӧс коммерческӧй киоскъясысь.

Фотокорреспондент волiс коммерческӧй лавкаясь, кодъяс Киевскӧй вокзал дорын, Ленинградскӧй проспект вылын да «Динамо» метроӧ пыраныын. Я консерв, маргарин, макарон, какао, кодъясӧс ыстiсны ФРГ-ысь, ньӧти яндысьтӧг вузавлӧны «коммерсантъяс».

А кытчӧ видзӧдӧны милиция да народнӧй власть? Пӧшти некытчӧ. Январь 9 лунӧ Моссоветлӧн сессия примитiс «Гуманитарнӧй отсӧг, кодi воӧ Москваӧ, юклiгӧн пӧрадок торкавны дугдӧм йылысь» решениелысь проект. Та дырйи депутатъяс вермисны примитны сiйӧс сӧмын ылӧсас (сэтчӧ эз ло пыртӧма ни ӧти веськӧдӧм гӧлӧсъяс тырмытӧм вӧсна).

СНИМОК ВЫЛЫН: коммерческӧй донъяс серти гуманитарнӧй отсӧг.
(РИТА-лӧн фотохроника).

МЕНӦ ВАЙӦДІСНЫ КОРЫСЬӦДЗ

Михаил Боярскийкӧд ми аддзысим Питерын Рӧштвоса каникулъяс дырйи, Дворцовӧй площадьсянь матын Мойка ю берегвывса нёль судта стрӧйбаын: «Бенефис» театрын. Восьлалiм пу брусъяс да бетон плитаяс вомӧн — стрӧйбасӧ дзоньталӧны. Боярский пукалiс важ диван вылын, юис чай да куритчис.

— Эз-ӧ тiянӧс дзескӧдны бӧръя вояснас?

— Менӧ нинӧм абусьыс вӧчисны корысьӧн, меным ӧбиднӧ. Став олӧм чӧж уджалi, вӧлi вын-эбӧс. И друг меным государство шуӧ, мый ставыс, мый ме наживiтi, — кабала торъяс. Вӧлi кӧ эськӧ тадзи вӧчысьыс морт, ме эськӧ вии сiйӧс. Мый вӧчны ӧнi? Дерт, ме унатор вӧчи. Снимайтчи 60-ысь унджык фильмын, уна роль ворсi театрын. Но медым овны бурджыка, колӧ ставсӧ заводитны выльысь. Дженьыда кӧ, абу деньга. Семьяын ме ӧти мужичӧй, а меысь кындзи сизим нывбаба, и ме ӧнi ог вермы пӧдласьны пӧдвалӧ да гижны во джын музыка.

Менам ӧнi мукӧд тӧждъяс. Ми снимайтiм «Двадцать лет спустя» фильмлысь квайт серия. Снимайтiс сiйӧ жӧ командаыс. А ӧнi картинасӧ сдайтан срокъяс помасисны. Дунаевский ӧнӧдз гижӧ музыкасӧ, режиссёр висьмис да муниc вӧчны операция Штатъясӧ. Кодi кутас монтируйтны фильмсӧ — абу тӧдса. Квайт сериясьыс лоӧ вӧчӧма кыкӧс. Медым вештыны уджйӧз фильмлӧн кӧзяинлы. Делӧыс воис аслыссикас рэкетӧдз: Дунаевскийлы грӧзитiсны нин, мый сотасны дачасӧ, оз-кӧ помав заводитӧм уджсӧ.

— Тi эськӧ верминныд овны кӧнкӧ Санкт-Петербургысь ӧтдор?

— Вӧлi кӧ эськӧ менам семья Питерысь бокын, сэнi жӧ другъяс, ме эськӧ вермi и овны сэнi. Главнӧйыс — йӧз, а абу гранитӧн эжӧм береґ, кӧть эськӧ тайӧ, дерт жӧ, колана. Но та йылысь ме казьтыштла сӧмын Санкт-Петербургысь бокын. А кор пукалан тани... Со тӧрыт Неваын да Мойкаын ойдiс ваыс. А ме ола первой судтаын. Лоӧ мӧвпыштлыны, сулалӧ-ӧ овны Санкт-Петербургын крысаяскӧд либӧ крысаястӧг кӧнкӧ буржык местаын.

— Мый тiянлы лоӧ «граница сайыс»?

— Магазин.

— Тiянлы некор эз кӧсйыссьы дырджык овны тайӧ «магазинас»?

— Ме «руа» морт. Мукӧддырйи чеччан да думайтан: «Тырмас! Тайӧ странаас водзӧ овны оз позь. Нуӧда челядьӧс кытчӧкӧ, сета колледжкӧ, медым найӧ лоисны бур йӧзӧн. Ас йылысь верма не думайтны, муна дворникӧн». А сэсся: «Енмӧй, а мый меным колӧ? Кӧлуй, машинаяс? Ӧд эм нин сiйӧ роч муыс...» Збыльысь, зонъяс, овны, дерт жӧ, колӧ сэнi, кӧнi быдмiи. Супермаркетъяс, компьютеръяс — ставыс тайӧ зэв бур, но ме ог кӧсйы сэтчӧ.

— Тi эськӧ верминныд ворсны «налӧн» публика водзын?

— Спектакльяс, дерт жӧ. Ме эськӧ локтi аслам культураӧн да кутi эськӧ ачымӧс кыдзи чери ваын. А кӧсъян кӧ лоны на кодьӧн, нинӧм оз артмы. Вӧчны мыйкӧ рытыввывса моз — дзик ӧткодь, мый ворсны налы Ленинградса пемыд уличаяс йылысь пьеса. «Доктор Живаго», — тайӧ вӧвлытӧмтор. Ме чорыда эска, мый рытыввывса ни ӧти актёр оз вермы ворсны Достоевскийӧс. Сӧмын сы вӧсна, мый на пиысь некод оз тӧд, мый сэтшӧм крысаясыс, няйт дукыс, корысялӧмыс.

— Козаков муниc. «Москваса виртуозъяс» радуйтӧны испанецъясӧс.

— Тайӧ повтӧм йӧз. Мунiны колӧ — кодi вермас, кодлӧн эм вын. Патриотизм, Рӧдина? Ставыс тайӧ йӧйталӧм. Налӧн патриотизмыс сыын, мый нуӧдӧны аскӧдныс ассьыныс челядьсӧ.

Но тайӧ жӧ эгоизм!

— Ставыс тайӧ мича кывъяс.

— Мыйла нӧ...

— Ертъяс, тi мый, коммунистъяс? Эм му шар, колӧ спаситны культурасӧ.

— Боярскийлы колӧ публика. Но ӧд и публикалы колӧ Боярский.

— Да кодлы сiйӧ, чӧрт сыкӧд, колӧ! Артистъяс кӧ вӧлi колӧны, найӧс эськӧ видзисны. Казьтыштӧй Леночка Соловейӧс. Зэв бур актриса, киноса кодзув. Сылы оз позь тани овны. Сiйӧ оз вермы сулавны ӧчередьын картупельла, подӧн ветлӧдлыны Ленсӧвет театрӧдз. И — ставыс! Сiйӧ Нью-Йоркын нин! Мунасны ставныс. Ещӧ недыр, и...

— Но эм жӧ картупельысь ӧтдор мыйкӧ ыджыдджыктор.

— Вӧлi кӧ ме эськӧ ӧтнам, ме эськӧ татысь эг вӧчни ӧти воськов. Меным водкаысь, сурысь да бур ёртысь ӧтдор нинӧм оз ков, да нӧшта няйт пывсяныс ӧтдор — сы вӧсна мый сӧстӧм пывсянас мыссьыны абу велалӧма. Ӧд миян пывсяныс — сiйӧ мужичӧйяслӧн ресторан кодь. Генерал, полковник, алкоголик — быдӧн тыртчӧ. И миян нывбабаяс татысь быть мунасны — ми найӧс ог могмӧдӧй материальнӧя. И медся мича бабаясыс талун — валютнӧй пröституткаяс. Но мый ме верма вӧзйыны аслам гӧтырлы, кӧть и зэв ёна радейта? Босьтны аскӧд гастрольяс вылӧ Штатъясӧ, медым мекӧд уджалiс зэв омӧль условиеясын? Кытчӧ ме верма нуӧдны ассьым челядьӧс? Не-кыт-чӧ! Выль волы паныда войӧ гуляйтны петiгӧн ме босьт! сӧрысь оружие: он ӧд тӧд, мый лоас. Да, да, пистолет. Газӧвӧй. Германияын ньӧби. Кыдзи вайи? Ставсӧ, мый кӧсъян, позьӧ вайны, сӧмын кӧсйы.

Меным абу окота мунны, но ӧд вайӧдасны сэтчӧдзi Кута мыськавны сэнi доз-мук.

— Чолӧмалам таысь...

— Да, сэки лоас зэв сьӧкыд, ме сэнi йӧйма, юся либӧ ӧшӧдча. Но челядьӧс аскӧд петкӧда.

— Тi эсканныд, мый миянын некор оз ло бур?

— Некор оз. А водзӧ лоӧ нӧшта на лёкджык.

Эм сэтшӧм шусьӧг: Лӧсявны аскӧдыд... Ме некор ог ладмыв сыкӧд. Ме юысь морт. Кодалӧм бӧрын пола овны свет вылас.

— Вермас лоны, тайӧ — профессиональнӧй висьӧм?

— Абу. Ставыс характер вӧсна. Тайӧ менам шог. Медся бура ме кыла ачымӧс сэки, кор другъяскӧд либӧ удж вылын. Кор уджыс абу, ме ог тӧд, мый вӧчны. Кинӧн нинӧм ог куж: ог тӧд, кыдзи восьтны машиналысь капотсӧ, вунӧда, кыдзи колӧ включитны магнитофон. Дзик ӧтитор, мый ме кужа вӧчны вывтi бура, — юны. Водка судзӧда весиг из улысь.

— Кыдзкӧ зэв кокнна тi висьталанныд татшӧмторъяс йывсьыс...

— Сiйӧс, мый ме юа важысянь нин да уна, быдӧн тӧдӧ. Ме торксьӧм морт.

— И весиг снимайтчигӧн?

— Ӧти кадӧ кыктор вӧчны ог куж: либӧ юны, либӧ уджавны.

— Тi кӧсъянныд тӧдны ас йывсьыныд мукӧд йӧзлысь мӧвпсӧ?

— Оґ! Меным тайӧ веськодь. Меным тӧдчана, кыдзи донъялӧны менсьым уджӧс. Ме важӧн нин велалi, мый ме уна гӧтыра, мый менам челядь эмӧсь и бокын, мый ме вися сифилисӧн. Кутшӧм ме сэсся татшӧм мортыс!

— Овны дыр кӧсъянныд?

— Да тырмас, нелямын кык арӧс нин. Колӧ жӧ кужӧмӧн и кувны.

— А кыдзи нӧ пиныд?

— Сӧмын сiйӧ и кутӧ.

— Михаил, а кыдзи век жӧ тiян олӧмыд?

— Удайтчис.

С. БРИЛЕВ.
Ст. КУЧЕР.

(Сетӧма неуна дженьдӧдӧмӧн). «Комсомольская правда» газет.

ПОЖ КОДЬ СТРАНА

Париж. Россияын биржаяс да банкъяс быдмӧны зэр бӧрын тшак моз: куим воӧн тайӧ странаас воссис 4 тысяча кымын разнӧй банк; медым восьтны банксӧ колӧ ставыс 50 тысяча доллар, вуджӧдны кӧ туристическӧй донъяс вылӧ, 5 миллион шайт. Тайӧ банкъяс бӧрсяыс абу некутшӧм контроль; та вӧсна Рытыввылын да и местнӧй клиентъяс некутшӧма оз эскыны «сӧмын на чужӧм» российскӧй банкиръяслы. Тадзи гижӧ «Фигаро» французскӧй газет.

Кутшӧмӧн жӧ аддзӧны французъяс миянлысь российскӧй «банковскӧй джунглисӧ»? Сӧмын ӧткымын банклы, пасйӧ «Фигаро», позьӧ эскыны. Унджык банкыс мафия киын либӧ жӧ сылӧн контроль улын. Стӧч тайӧ учреждениеясысь рекламасӧ (кыдзи сiйӧс шуӧ газет — «дикӧй реклама») пыр частӧджык петкӧдлӧны телевидениелӧн экранъяс вылын, ошкӧны радио пыр, печатайтӧны газетъясын.

Российскӧй Федерацияса да вӧвлӧм СССР-са весиг медся гырысь да нималана банковскӧй учреждениеяс, рытыввывса бизнесменъяслӧн чайтӧм серти, «кага кодьӧсь» на. Сiйӧ рытыввывса банкъясыс, кодъяс заводитiсны пырӧдчыны Российскӧй Федерацияӧ, чайтӧны, мый ӧнi накӧд сотрудничайтӧмыслы колӧ лоны татшӧмӧн: налы позьӧ вӧзйыны восьтны валютнӧй счётъяс, но тайӧ счётъяснас сетны веськӧдлыны асланыс рытыввывса коллегаяслы. Мый жӧ инмӧ российскӧй банкъяслы валютаясӧн кредитӧн, то та йылысь оз вермы лоны и сёрни. Рытыввывса банкъяс оз вӧзйыны пыр жӧ ыджыд прибыльяс, но тӧдчӧдӧны, мый валютнӧй счётъяс восьтӧмысь пӧльзаые век жӧ эм. Пример вылӧ, сы отсӧгӧн российскӧй банкиръяслы лоӧ позянлун пырны капиталлӧн международнӧй рынок вылӧ.

Сэк жӧ «Фигаро» тӧдчӧдӧ бур уджсӧ рытыввывса банкъяс, кодъяс эскытӧма видзӧдӧны Россияын лоӧмторъяс вылӧ. 1989 воын котыртӧм Международнӧй московскӧй банклӧн (миян странаын медся ыджыд смешаннӧй банковскӧй предприятие, кодлӧн 40 процент денежнӧй валютнӧй средствоыс лоӧ россияналӧн) капиталыс 125 миллион доллар, а бӧръя квайт тӧлысьнас Россияын аслас уджысь босьтiс прибыльсӧ 2 миллион доллар. Татчӧ оз пыр уджйӧзыс, кодi местнӧй условиеяс серти лоис сiдзжӧ зэв уна — 3 миллион доллар. «Дзоридзалысь банк», — шуӧ французскӧй газет. Кӧть эськӧ заводитчигас и вӧлiны сьӧкыдлунъяс. Но та вылӧ видзӧдтӧг и ӧнi, кыдзи шуӧ бизнесменъяссьыс ӧти, «вӧвлӧм СССР-ын лоны видзчысьысьӧн быть на колӧ».

И медбӧрын. Век жӧ рытыввывса банкъяс оз на кӧсйыны обслуживайтны Россияын торъя йӧзӧс, кӧть эськӧ, торйӧн кӧ, сэтшӧм ыджыд «Креди лионне» французскӧй банк кӧсйӧ тайӧс вӧчны. «Фигаро» тӧдчӧдӧ, мый вӧвлӧм СССР-са уна гражданалӧн эм валюта, найӧ кӧсйӧны восьтны ассьыныс счётъяс. Сулалӧ пыравны Москваын валютнӧй магазинъясӧ, пасйӧ газет, медым гӧгӧрвоны, мый абу этша йӧз, кодъяслӧн эм и доллар, и марка, и мынтысьӧны банковскӧй карточкаясӧн. А тайӧ висьталӧ сы йылысь, мый налӧн эмӧсь нин рытыввывса банкъясын счётъяс. Кыдзи лыддьӧ ӧти французскӧй банкир, «тайӧ странаыс дзик пож кодь, ӧд сэтчӧс граждана видзӧны Рытыввылын пӧшти 15 миллиард доллар».

(ТАСС).

Школаын биржа

Ижевск. Удмуртияса столица миян странаын медводзаысь котыртiс школьнӧй биржа вылын вузасьӧм. Кӧкъямысӧд — дас ӧтиӧд классъясын велӧдчысь челядь петкӧдлiсны тӧварсӧ 1,3 миллион шайт дон, сы пиысь вӧлi вузалӧма 550 тысяча шайт дон.

— Тайӧ вӧлi зэв бур, — шуӧ биржаса президент Александр Петри. — Челядь вузалiсны партаяс, пызанъяс, стрӧитчан материал, инструментъяс. А том брокеръяс (медся ичӧтыслы 14 арӧс) уськӧдчылiсны «тышӧ», медым ньӧбны сiйӧс, мый вӧлi налы зеп серти.

Оттшӧтш биржа йӧзӧдiс преподавательяслысь конкурс, медым дасьтыны выль учреждениеын кадръяс. Челядь кутасны велӧдны дас куим предмет — психология, экономика, иностраннӧй кыв... Нёль тӧлысьӧн нады колӧ тӧдмасьны выль профессияӧн. А тӧвар сюрас: ӧд гырысьджык классъясса велӧдчысьяслы позьӧ вурсьыны, вӧчны школьнӧй мебель, гортын вӧдитчан кӧлуй.

(ТАСС).

Ошйысьны водз на

КОЛӦ-ӧ ТӦДНЫ, велӧдны коми кывсӧ Коми муын олысь мортлы? Та йылысь уна нин сёрнитӧма да вензьӧма. Ӧткымынъяслӧн, гашкӧ, кывйыс нин удитіс бонзьыны. А век жӧ, вӧрзис-ӧ «доддьыс» места вывсьыс али бара па сійӧ педзӧ ӧти местаын?

Менам тӧдсаӧй тай пыр и крукыштӧ, Коми ССР-лӧн пӧ столицаын ола да вежджык пӧ кыла роч, грузинскӧй, армянскӧй, чиганскӧй да весиг болгарскӧй сёрни. Сыктывкарса чужӧмбанысь коми «кӧрыс» оз жӧ ёна ӧвтіни петкӧдчы. Коми кывсӧ школаын велӧдӧм йылысь казьтылігӧн сійӧ нюммунӧ. Миян сӧветскӧй школаын пӧ тшӧтш сетӧны немецкӧй да английскӧй кывъяс. Сэсся нывзон водзӧ найӧс «пыдісянь» велӧдӧны институтын да университетын. А эм-ӧ таысь тӧлкыс? Кымын том морт став тайӧ тӧдӧмлунъяссӧ босьтӧм бӧрын ачыс, мед кӧть нин мыкталіг сорӧн вермис сёрнитны, шуам, Англияысь вӧм морткӧд?..

Кодкӧ мӧд вермас вомавны: кыдзи пӧ нинӧм оз вӧчсьы? А республиканскӧй искусствояс гимназия, а ӧткымын школаясын восьтӧм коми классъяс, а телевизор пыр мунысь быд вежонся «Сёрнитам комиӧн» передача...

Вермас-ӧ талун верстьӧ морт ачыс тӧдмасьны коми кыв-ворӧн, медым бӧрынпас ассьыс нывписсӧ велӧдны? Чайта, абу кокни тайӧс вӧчны. Миян республикаса книгаӧн вузасян магазинъясын татшӧм литературасӧ пӧнара биӧн он аддзы. Сідз, комнароча словарыс (В. И. Лыткин лӧсьӧдіс) петаліс 1961 воын, а роча-комиаыс (Д. А. Тимушев) — 1966 воын. Миян лыдтӧм-тшӧттӧм учёнӧйяс выль книгаясӧн оз жӧ зэв тыртны. Медся бӧръяыс — тайӧ А. Кармановаӧн да Е. Игушевлӧн рочакомна сёрнитчан книга, кодӧс 1989 воын лэдзис Коми книжнӧй издательство. Но сійӧ оз жӧ куйлы магазинъясса джаджъясын. Регыдъя кадӧ пӧ вичыссьӧ Е. Цыпановлӧн коми кыв кузя самоучитель. Со асьныд и мӧвпыштлӧй, кыдзи да коді вермас ёртасьны коми кывкӧд. Быдӧн-ӧ вермас аддзыны гӧрддзасьӧм, дзугсьӧм тупыльысь колана вӧсньыдик помсӧ?

А кыдзи велӧдӧны коми кывйӧ зонпосинӧс? Шуам, Сыктывкарын. Коми республикаӧн столицаын сё дас кӧкъямыс детсад да ясли. На пиысь сӧмын сизимдас кык группаын — 1.800 нывка да зонка — «велӧдӧны» коми кывсӧ. Сыктывкарса гороноысь дошкольнӧй воспитание кузя инспектор Г. Л. Агафонова висьталіс, мый группаясын вежонпас овлӧ кык занятие. Медсясӧ найӧ мунӧны ворсӧм сямаӧн. Со и челядь окотапырысь тӧдмасьӧны «выль» кывйӧн.

Ветымынӧд номера детсадйын пукалі татшӧм дас вит минута «урок» вылын. Сійӧс нуӧдіс Е. В. Абдуллина. Занятиеӧн подувнас лоі «Чом» мойд, кӧні варовитісны шыр, кӧч, руч, ош. Сідзжӧ юргисны нӧдкывъяс, челядь дасӧдз лыддьысисны-артасисны... Тані, детсадса веськӧдлысь К. П. Габова висьталӧм серти, коми кывсӧ заводитісны велӧдны во вит сайын. Сэки первойсӧ воспитательяс быдмысьуловӧс тӧдмӧдісны Коми муӧн, сылӧн озырлунъясӧн. Бӧрынджык нин «урокъяслӧн» темаыс ёна паськаліс. Шуам, казьтыліс-ны историялысь лист бокъяс. Весиг нарошнӧ лӧсьӧдӧмаӧсь Стефан Пермский, Иван Куратов йылысь стендъяс. Талун жӧ быдмысь войтыр тӧдӧны коми кывбуръяс, нӧдкывъяс, шусьӧгъяс, мойдъяс, сьылӧны и коми сьыланкывъяс...

Ӧні детсадйын нёль группаысь куимыс «велӧдчӧны». Тшӧтш ясельнӧйын челядьӧд зільӧны сёрнитны комиӧн. Кӧть стрӧйбаын велӧдзескыд, век жӧ аддзӧмаӧсь коми кыв кабинет улӧ вежӧс. Сэні лӧсьӧдӧма неыджыд музей, кӧні эм сюмӧдысь вӧчӧм чуман, пестер, мукӧдтор. К. П. Габова тӧдчӧдӧ, мый музейсӧ пӧ нарошнӧ лӧсьӧдім, медым челядь вермисны аддзывны асланыс синъясӧн пӧль-батьясӧн вӧчӧмторъяссӧ, босьтлыны найӧс кнас.

Водзмӧстчӧмлӧн татшӧм сяма примерыс абу ӧти. Ӧкмысдас ӧкмысӧд номера детсадйын воспитателялӧ А. Г. Сагодеева. Альфия Горифовна некымын во ачыс велӧдіс коми кывсӧ. Ӧні ассьыс тӧдӧмлунъяссӧ сетӧ зонпоснилы. Зіль ань уна вӧчӧ, медым челядь бурджыка тӧдмалісны коми культуралысь озырлунсӧ. «Урокъяс» кындзи сійӧ ассьыс группасӧ тшӧкыда вайӧдлывлӧ карса музейясӧ.

Детсадсаяслы тайӧ уджыс оз кокнина сетчы. Гӧгӧрвоана, колӧны содтӧд тӧдӧмлунъяс. А кытысь найӧс «гумовтан»? Буретш та вӧсна некымын во сайын Сыктывкарын воссис «Дзоридз» клуб. Сылӧн медшӧр могыс — паськӧдны коми кыв велӧдан педагогическӧй опытсӧ. Клубын комын кык детсадса уджалысь. Тӧлысьнас найӧ чукӧртчылӧны ӧтчыд. Медым уджык тӧдмавны, босьтны ыджыдджык пӧльза, «Дзоридзӧ» корлывлӧны гӧстьясӧс: «Йолӧга» фольклорнӧй группаӧс, этнографическӧй музейысь, «Би кинь» журналысь уджалысьясӧс, коми мойдысь С. Пылаеваӧс...

Дерт жӧ, быть колӧ ошкыштны детсадъясса аньясӧс, кодъяс ас вӧля серти босьтчысны да тӧдмӧдӧны челядьӧс коми кывйӧн да культураӧн. Кыв шутӧг, тайӧ ыджыд да колана удж. Ӧд ичӧт мортӧс конниджык велӧдны, кокниджык ӧзтыны сы морӧсын кыв пыдди пуктӧмсӧ да радейтӧмсӧ.

Но век жӧ радлыны водзджык на. Абу на ставыс шыльыд тайӧ ордымас. Вайӧда ӧткымын лыдпас, медым серпасыс лоі ясыджык. Республикаысь сӧмын кунмсё нёль детсадса группаясын велӧдӧны коми кывсӧ. Тайӧ кызь тысяча ӧкмыссё нывка да зонка.

Сідз шусяна кадрӧвӧй вопрос. Мӧд номера Сыктывкарса педучилище дасьтӧ дошкольнӧй учрежденіясса воспитательясӧс. Таво училищеысь петӧ медводдза группа — дас ӧкмыс морт, кодъясӧс нарошнӧ дасьтісны, медым найӧ вермисны велӧдны челядьӧс коми кывйӧ. Асыныд сэсся думыштлӧй...

Республикаса школаясын коми кыв велӧдӧмыс, кӧть и ньӧжмыда, но вочасӧн век жӧ вужъясьӧ. Коми ССР-ын витсё комын гӧгӧр школа. На пиысь кыксё нелямын ӧкмысын сійӧс велӧдӧны кыдзи учебнӧй предмет ӧтувъя да куим часа программаяс серти. (Куим часа программасӧ сетӧны роч да мукӧд кывъя челядьлы). А ӧкмысдасын комиӧн тӧдмӧдӧны факультативъясын да кружокъясын. Жаль, но ӧнӧдз на миян республикаын абу ни ӧти коми национальнӧй школа (сэні став предметыс мунӧ чужан кыв вылын).

Школаын коми кыв велӧдӧмысь медсясӧ орӧдчисны сизимдасӧд воясӧ. Гӧгӧрвоана, быръдны ыджыд сям оз ков. А важсӧ другӧн он бергӧд. Кӧнкӧ 1988 вояссянь «йныс вӧрзис». Народнӧй образование министерствоӧн национальнӧй школа отделысь ведущӧй специалист Г. И. Панюкова пасйис, мый бурланьӧ вежсьӧмъясыс ӧні кутшӧмакӧ нин тыдалӧны. Шуам, таво кольӧм велӧдчан во серти республикаса кызь кӧкъямыс школаын босьтчисны велӧдны коми кыв да литература. Велӧдчан программаӧ пыртӧма выль предмет — Коми крайӧн история, культура, география. Локтан велӧдчан восянь первой класса нывкаяс да зонкаяс кутасны велӧдны математикасӧ коми кыв вылын. Сійӧс вуджӧдіс Шойнатыысь вӧвлӧм учитель С. Л. Куликов. Ӧні сідзжӧ комиӧдсьӧ мӧд класса математика, природоведение. Сэсся Сыктывкарын воссис республиканскӧй искусствояс гимназия да карса национальнӧй гимназия...

Гораа ошйысьны вермӧмъясӧн да ланьтӧдчыны, дерт жӧ, вывті водз на. Ӧд тайӧ медводдза воськов джынйыс. Сэсся коми кыв велӧдӧмын уна на быдсяма мытшӧдыс да сьӧкыдлуныс. Но нинӧм вылӧ видзӧдтӧг окота эскыны, мый делӧыс век жӧ ладмас.

М. ЛАДАНОВ.

Д. НАПАЛКОВЛӦН снимок вылын: Сыктывкарса 50 номера детсадйысь воспитательница Елена Васильевна Абдуллина велӧдӧ челядьӧс сёрнитны комиӧн.

Важ журналысь

КОМИ МУЫН петысь 20-ӧд воясся журналъяс видлалігӧн вель тшӧкыда сюрлӧны зэв интересной гижӧдъяс. Найӧс лыддигӧн чайтан, мый историяыс бергалӧ ӧти и сійӧ кытшын да унатор овлӧ мӧд пӧв. Со сюрис сійӧ кадся тӧдчана методист да краевед Н. А. Цыпановлӧн «Нужна коми детская литература?» статья, коді петавлӧма 1928 воын «Коми просвещение» журналлӧн 3-ӧд номерын. Кутшӧм жӧ вӧдӧма методистлӧн видзӧдласыс челядьлы литература выліӧ? Дженьдӧдӧмӧн сетам гижысьлысь некымын мӧвп.

«Миян велӧдысьясӧс культуралӧн шедӧдӧмторъяс дорӧ матыстысьыс — небӧг.

Велӧдчысьяслы комиӧн лыддьыны нинӧм. Коми грамота тӧдӧмӧн найӧ оз тырвыйӧ вӧдитчыны школаын и гортын. Этша лыда учебникъясӧн да хрестоматияясӧн найӧ тӧдмасьӧны регыдъя кадӧн, сы бӧрын книгаяс найӧс оз интересуйтны. Верстьӧяслы литературасӧ велӧдчысь гӧгӧрвоӧ омӧля, сылӧн сӧвмӧмлы да интересъяслы лӧсялана литературасӧ оз жӧ вермы аддзыны. (Коми челядь дорысь кутшӧм завидьтана условиеясын сӧвмӧ роч кага!)

Некод оз зіль лӧсьӧдны челядьлы коми литература, некод та вӧсна оз майшась. Зэв ясыда тыдалӧ челядьлы коми журналлӧн коланлуныс. Мед медводдза кадӧ кутас лоны кызвыннас вуджӧдана удж. Сетам жӧ Коми муса челядьлы лыддьӧм вылӧ книга!..»

Збыльысь, 90-ӧд вояс заводитчигӧн веськалім сэтшӧм жӧ гуранӧ, кутшӧмӧ веськалісны коми интеллигенция да челядь 20-ӧд воясӧ. Дерт, челядьлы литература миян ӧні эм. Но сылӧн жеблуныс ясыда жӧ тыдалӧ. Коми книжнӧй издательство вонас челядьлы лэдзӧ сӧмын гоз-мӧд небӧг. Кыдзи и П. А. Цыпановлӧн кадӧ, оз пет комиӧн мукӧд кыв вылысь вуджӧдӧм литература. И медым лыддьыны Джек Лондонӧс, Ганс-Христиан Андерсенӧс, Николай Носовӧс да мукӧдӧс, коми нывкаяслы да зонкаяслы быть ковмӧ лыддьысьны рочӧн. Та бӧрын сэсся порасьлӧны, мый вывті пӧ уна челядьыс лыддьӧны рочӧн. А мый и лыддяи комиӧн? Колӧ некымын пӧв уджык книга лэдзны комиӧн челядьлы, уна вуджӧдны литература. Татӧг чужан кывйысьлӧн авторитетыс челядь пӧвстын оз сод. Историяыс тайӧс тыр-бура нин петкӧдліс.

Е. КАНА.

Аддзысьлісны гижысьяс

Неважӧн Сыктывкарӧ чукӧртчылісны Коми ССР-са гижысьяслӧн союзысь членъяс, кодъяс паніс ны сёрни сы йылысь, колӧ-ӧ лӧсьӧдны-вынсьӧдны республикаса писательяслы ассьыныс устав. Унаӧн юксисны собрание дырйи мӧвпъясӧн. Ӧтияс шуисны, мый и уставтӧгыс бура овсыӧ, мӧдъяс корисны, мед олім асланым юрӧн, ас устав серти. Мӧвпъясӧн пӧся юксьӧм бӧрын уставсӧ век жӧ лоі вынсьӧдӧма.

Сёрныс муніс и «Войвыв кодзув» журналлӧн кольӧм вося удж йылысь. Редакцияса войтырлысь зільӧмсӧ донъяліс-ны литературоведъяс О. И. Уляшев (проза), В. И. Мартынов (поэзия), В. А. Латышева (драматургия).

Дерт, эз ӧткодя сёрнитны коми гижысьяс журналын йӧзӧдӧм висьтъяс да кывбуръяс йылысь. Ӧткымынӧн пасйисны, мый «Войвыв кодзулын» петалӧны жеб гижӧдъяс, редколлегияса членъяс оз на стрӧга донъявны ассьыныс уджсӧ, «чотӧ» журналын публицистика.

«Войвыв кодзув» йылысь мӧвпъяс висьталісны редколлегияса член поэт В. Г. Лодыгин, журналса главнӧй редактор Е. В. Рочев, коми гижысь Г. А. Юшков да мукӧдъяс. Паськылджыка тайӧ аддзысьлӧм йывсьыс «Коми му» висьталас матысса номеръясын.

А. ВАСИЛЬЕВ.

Сыктывкарын опера да балет театрын вӧлі национальнӧй произведениеяс сылысь-йӧктысьяслӧн республиканскӧй конкурсса лауреатъяслӧн концерт. Ассьыныс сямсӧ петкӧдлісны «Асъя кыа» государственнӧй ансамбльса, драмтеатрса артистъяс, народнӧй инструментъяслӧн «Югыд кодзув» оркестр, М. Бурдинлӧн «Парма» фольклорной ансамбль, опера да балет театрса артистъяс да мукӧд.

Д. НАПАЛКОВЛӦН снимок вылын: сылӧ опера да балет театрса артистка Майя Быстрова.

Выль вося «Чушканзі»

ПЕТІС ПЕЧАТЬЫСЬ тавося «Чушканзілӧн» медводдза номер. Мый шыбитчӧ снимад? Журналын пыр ӧтарӧ ёсьмӧ политическӧй сатира. Со медводдза лист бокыс. Кӧни кодь чужӧма морт ыджыд черӧн поткӧдӧ Коми республикалысь территориясӧ. И сявкӧбны-лэбзьӧны вир войтъяс. Тайӧ — чорыд ӧлӧдӧм налы, кодъяс кӧсйӧны юкны Коми му, нетшыштны сэтысь, шуам, Воркута кар. Сепаратизмыд, рочасьны кӧ, збыльысь, бурӧдз оз вайӧд.

Уна гижӧд сиӧма вӧр-ва видзӧмлы. Кызь воысь нин дырджык миян республикаын мунӧны сёрнияс национальнӧй парк лӧсьӧдӧм йылысь. А делӧыс пыр ӧти местаын. Ми кыв песам, а сэк кось! Россиялӧн автъя пияныс парк местаын, Кожым ю пӧлӧнысь, пыр унджык перйӧны зарни, урсалӧны вӧр-васӧ некытчӧ шогмытӧмӧдз. А кӧні миян радейтана правительство? А-у!.. Стӧча гижӧ статьяліи авторыс И. Колегов, мый Коми ССР-са Министръяс Советлы кад нин примитны колана решение.

«Чушканзілӧн» медшӧр туйвизьясысь ӧти — уджалысь йӧзӧс дорйӧм. Тайӧ торйӧн нин тӧдчана ӧні, кор Россияса властьяс, мед асьныс эз крукасьны, став сьӧкыдлунъяссӧ ӧшӧдісны пӧстӧй йӧзлӧн сьылі вылӧ. Коді кыдзи кужӧ, сідзи и шарӧдчӧ миян зепъясын. Кыдзи юӧртӧ Сосногорскӧй районсянь З. Запольская, таӧ ассьыныс тӧдчана пай пунктӧны и торговляса уджалысьяс.

А мыйсӧ оз вӧчны сідз шусяна коммерсантъяс? «Пера» акционернӧй обществоса генеральнӧй (абу пӧстӧй!) директор О. С. Рожко, вӧлӧмкӧ, и взяткаяс сеталӧ, и казенной сьӧм зепталӧ. Морттӧ пуксьӧдісны. Но дыр-ӧ кежлӧ? Ӧні Рожко кодь йӧзыс усьласны и чечасны, ассьыныс законъяс олӧмас пыртӧны, кӧні преступность нимтыссьӧ коммерцияӧн, спекуляция — вузасьӧмӧн да с. в.

Журнал йӧзӧдӧ письмӧяс, кодъяс воисны Усть-Вымскӧй, Усть-Куломскӧй, Усинскӧй районъясысь, Печора карысь. На серти тӧдчӧ, мый йӧз эскӧны «Чушканзілы», надейтчӧны сылӧн отсӧг вылӧ.

Насъям, мый таво «Чушканзі» журнал судзӧдысьяслӧн лыдыс содіс кӧнмтысяча морт вылӧ. Ӧні сылӧн тиражыс 12 тысяча экземпляр.

А. ПАВЛОВ.

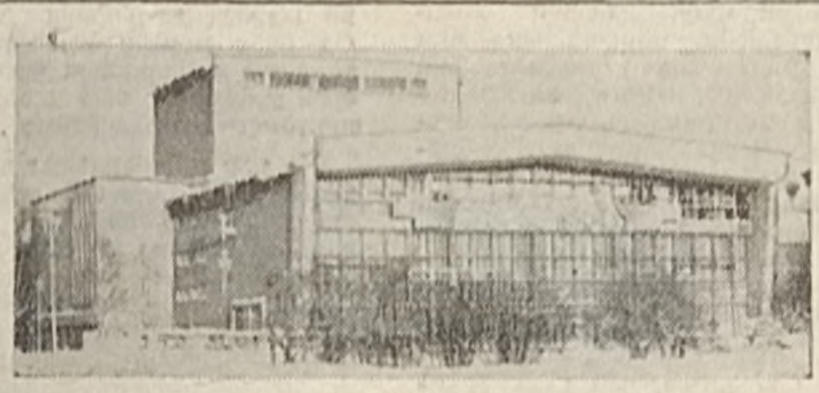

РЕСПУБЛИКАСА МУЗЫКАЛЬНӦЙ ТЕАТР

1992 во февральса репертуар

1 (субӧта) 23 (вӧскресенньӧ)	М. Самойлов ДОН ЖУАН В СЕВИЛЬЕ 3 акта оперетта	Заводитчӧ 18 часлань
2 (вӧскресенньӧ) 29 (субӧта)	И. Кальман БАЯДЕРА 3 акта оперетта	Заводитчӧ 18 часлань
7 (пекинча) 21 (пекинча)	Я. Перепелица ЯГ-МОРТ 2 акта балет	Заводитчӧ 18 часлань
8 (субӧта)	И. Штраус ЛЕТУЧАЯ МЫШЬ 3 акта оперетта	Заводитчӧ 18 часлань
9 (вӧскресенньӧ)	Дж. Верди ТРАВИАТА 3 акта опера	Заводитчӧ 18 часлань
14 (пекинча)	И. Кальман ГЕРЦОГИНЯ ИЗ ЧИКАГО 3 акта оперетта	Заводитчӧ 19 часлань
15 (субӧта)	А. Адан ЖИЗЕЛЬ 2 акта балет	Заводитчӧ 18 часлань
16 (вӧскресенньӧ)	П. И. Чайковский ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН 3 акта опера	Заводитчӧ 18 часлань
22 (субӧта)	И. Штраус ЦЫГАНСКИЙ БАРОН 3 акта оперетта	Заводитчӧ 18 часлань
28 (пекинча)	Х. Левенсхольд СИЛЬФИДА 2 акта балет	Заводитчӧ 19 часлань

ЧЕЛЯДЬЛЫ

2 (вӧскресенньӧ) С. Баневич
16 (вӧскресенньӧ)
23 (вӧскресенньӧ)
СТОЙКИЙ ОЛОВЯННЫЙ СОЛДАТИК
Музыкальнӧй мойд Заводитчӧ 11 часлань

9 (вӧскресенньӧ) В. Улановский
ЗОЛОТОЙ ЦЫПЛЕНОК
Музыкальнӧй мойд Заводитчӧ 11 часлань

Юасьӧмъясӧн шыасьны 2-53-58, 2-52-79, 2-50-40 телефонъяс пыр.

КОР? КӦНІ? МЫЙ?

Январь 28 — февраль 2 лунъясӧ Сыктывкарын позьӧ видзӧдны:

В. А. САВИН НИМА РЕСПУБЛИКАНСКӦЙ ДРАМАТИЧЕСКӦЙ ТЕАТР

Январь 30—31 лунъяс. Л. Разумовская. **«Ваша сестра и пленница»** драма.

Февраль 1 лун. **«Одиночка»** спектакль, кодӧс сиӧма А. Галичлы.

Февраль 2 лун. Челядьлы **«Королевство кривых зеркал»** мойд.

ОПЕРАЛӦН ДА БАЛЕТЛӦН РЕСПУБЛИКАНСКӦЙ МУЗЫКАЛЬНӦЙ ТЕАТР

Январь 30 лун. **«Лебединое озеро»** балет.

Январь 31 лун. **«Летучая мышь»** оперетта.

Февраль 1 лун. **«Дон Жуан в Севилье»** оперетта.

Февраль 2 лун. **«Баядера»** оперетта.

РЕСПУБЛИКАНСКӦЙ ФИЛАРМОНИЯ

Январь 27—28 лунъяс. Врач-психотерапевт Ефим Лившицлӧн сеансъяс.

Январь 30 — февраль 1 лунъяс. Санкт-Петербургысь «Лицедеи» мим-театрлӧн концерт.

КИНОТЕАТРЪЯС

«ПАРМА»

«По закону джунглей». Индия (мелодрама).

«Высший класс» (мелодрама).

«Миранда». Италия (эротика).

«Выбор оружия». Франция (боевик).

«Русский дом». США (детектив).

«РОДИНА»

«Не отступать и не сдаваться». США (каратэ).

«ОКТЯБРЬ»

«Любовь, любовь, любовь». Индия (мелодрама).

«Путана» (драма).

Авторъяслӧн мӧвпъяс оз пыр лӧсявны редакциялӧн видзӧдласкӧд.

● СПОРТ

Дас нёльӧд местаын

Омӧля заводитіс тайӧ спортивнӧй сезонсӧ Сыктывкарса «Строитель» команда. Кутіс ворсьыны медводдза матчьясяньыс. Тайӧ вӧлі гӧстьясын. Но омӧля ӧкмӧны очкояс и гортас. Тайӧс ещӧ ӧтчыд петкӧдліс «Водникӧд» ворсӧмыс, коді помасис гӧстьяслы пӧльза вылӧ 5:1 тшӧтӧн.

Ӧні мача хоккей кузя высшӧй лигаса дас квайт команда нин «Строитель» босьтӧ дас нёльӧд места.

Февраль 5 лунӧ Сыктывкарса хоккеистъяс кутасны ворсны Красногорскын «Зоркийкӧд».

Нёльӧд тираж

Вӧлі «Спортлото» лотереялӧн нёльӧд тираж.

«45-ысь 6»: 10 (водной поло), 39 (бадминтон), 36 (художественнӧй гимнастика), 3 (бобслей), 35 (шайбаа хоккей), 30 (тяжёлӧй атлетика).

«36-ысь 5»: 1 (баскетбол), 8 (велоспорт, трек), 5 (вӧльнӧя вермасьӧм), 30 (тяжёлӧй атлетика), 19 (лыжиӧн котралӧм).

«Коми му» газет редакциялӧн телефонъяс

Редактор	— 2-15-19	Социальнӧй проблемаяс отдел	— 2-36-49
Приёмнӧй	— 2-01-16	Культура да школаяс отдел	— 2-50-57
Редакторӧс вежысь	— 2-15-57	Информация отдел	— 2-27-38
Ответственнӧй секретарь	— 2-15-93	Письмӧ отдел	— 2-46-36
Ответственнӧй секретарӧс вежысь	— 2-55-22	Выпускающӧй	—2-34-32
Общественно-политическӧй проблемаяс отдел	— 2-57-19	Корректорскӧй	— 2-23-41
Экономическӧй отдел	— 2-27-61	Машинописнӧй бюро	— 2-12-22 2-50-32
		Фотолаборатори	— 2-14-17

Редактор А. В. УЛЬЯНОВ

Редколлегия: А. П. Артеева, И. И. Белых, Г. М. Михайлова, З. Д. Пантелеева, Е. М. Старцева.

Газетӧс наградитӧма «Знак Почета» орденӧн.

Учредительяс: Коми ССР-са Верховнӧй Совет, Коми ССР-са Министръяслӧн Совет, «Коми котыр» общество «Коми му» газетлӧн коллектив.

Газет петӧ 1918 восянь.

Редакциялӧн адрес: 167610, Сыктывкар, Карл Маркс нима улича, 229. Печать керка, «Коми му» газет редакция.

Юалӧмъясӧн шыӧдчыны 2-01-16, телефон пыр, письмӧяс йылысь — 2-46-36.

Газет петӧ вторникын, четвергын да субӧтаын.

Тираж 7.735 экземпляр.

Газет печатайтӧма Коми республиканскӧй типографияын.

167610, Сыктывкар, Первомайскӧй улича, 70 номера керка. Индекс 52042.